

1982/83:69

Måndagen den 31 januari

Kl. 11.00

Förhandlingarna leddes av förste vice talmannen.

1 § Upplästes och lades till handlingarna följande från valprovsningsnämnden inkomna

Berättelse om granskning av bevis för riksdagsledamot och ersättare

Till valprovsningsnämnden har från riksskatteverket inkommit bevis om att Lena Wallgren, Saltsjöbaden, utsetts till ledamot av riksdagen samt att Jan Olov Sundström, Sollentuna, Inger Koch, Täby, Seved Petrén, Huddinge, Ulla Voss-Schrader, Djursholm, Thomas Murray, Upplands-Väsby, Yvonne Hedvall, Tullinge, Hans Mattsson, Järfälla, Stig Hyddmark, Solna, Eivor Kjellgren, Lidingö, och Matts Imhagen, Norrtälje, utsetts till ersättare för riksdagsledamöter.

Valprovsningsnämnden har vid sammanträde denna dag granskat bevisen och därvid funnit, att de blivit utfärdade i enlighet med 15 kap. 1 § vallagen.

Stockholm den 26 januari 1983

Bengt Hult

/Sven-Georg Grahn

Det skulle antecknas att *Lena Wallgren* (m) utsetts att inträda som ledamot av kammaren i stället för *Britt Mogård* (m) som av sagt sig uppdraget som riksdagsledamot.

2 § Upplästes följande inkomna skrivelse:

Till riksdagen

Jag får härmed avsäga mig uppdraget som ledamot i utrikesutskottet.

Stockholm den 28 januari 1983

Ingrid Sundberg

Kammaren godkände denna avsägelse.

Måndagen den
31 januari 1983

*Kompletteringsval
till utskott m. m.*

3 § Kompletteringsval till utskott m. m.

Anf. 1 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Socialdemokratiska riksdagsgruppen har som ny ledamot i finansutskottet efter Mats Hellström anmält nuvarande suppleanten Bo Södersten och som ny suppleant anmält Gerd Engman.

Vidare har socialdemokratiska riksdagsgruppen som ny ledamot i utrikesnämnden efter Mats Hellström anmält Sture Ericson.

Moderata samlingspartiets partigrupp har som ny ledamot i kulturutskottet efter Britt Mogård anmält Ingrid Sundberg och som ny ledamot i utrikesutskottet efter Ingrid Sundberg anmält nuvarande suppleanten Ivar Virgin samt som ny suppleant Lena Wallgren.

Vidare har moderata samlingspartiets partigrupp som ny medlem i Nordiska rådet efter Britt Mogård anmält nuvarande suppleanten Hans Nyhage och som ny suppleant anmält Tore Nilsson.

Förste vice talmannen förklarade valda till

ledamot i finansutskottet

Bo Södersten (s)

ledamot i utrikesutskottet

Ivar Virgin (m)

ledamot i kulturutskottet (fr. o. m. den 1 februari 1983)

Ingrid Sundberg (m)

suppleant i finansutskottet

Gerd Engman (s)

suppleant i utrikesutskottet (fr. o. m. den 1 februari 1983)

Lena Wallgren (m)

ledamot i utrikesnämnden

Sture Ericson (s)

medlem i Nordiska rådet (fr. o. m. den 1 februari 1983)

Hans Nyhage (m)

suppleant i Nordiska rådet (fr. o. m. den 1 februari 1983)

Tore Nilsson (m)

4 § Justerades protokollen för den 18, 19, 20 och 21 innevarande månad.

Måndagen den
31 januari 1983

Till riksdagen

Undertecknad anhåller härmed om ledighet från riksdagsarbetet under tiden den 1 februari–den 30 maj 1983 på grund av tjänstgöring som kommunalråd.

Stockholm den 25 januari 1983

Joakim Ollén

*Om skyddet för
den personliga
integriteten.*

Kammaren biföll denna anhållan.

Förste vice talmannen anmälde att *Sten Andersson* i Malmö (m) skulle tjänstgöra som ersättare för Joakim Ollén.

6 § Svar på fråga 1982/83:213 om skyddet för den personliga integriteten

Anf. 2 Justitieministern OVE RAINER:

Fru talman! Med hänvisning till vissa regeringsbeslut om tillstånd till dataregister har Joakim Ollén frågat statsrådet Holmberg om regeringen kommer att nedtona vikten av skyddet för den personliga integriteten.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

De beslut Joakim Ollén åsyftar gäller fyra personregister som skall användas för att bestämma sjukvårdsavgifter resp. avgifter för barntillsyn. Regeringen ändrade datainspektionens beslut så att det blev möjligt att inrätta registren.

Detta innebär inte att regeringen eftersatte skyddet för den personliga integriteten. Det framgår av motiveringen för regeringens beslut.

De beslut som regeringen har fattat i dessa ärenden innebär inte – såsom på något håll påståtts – att regeringens grundsyn på kravet på skydd för den personliga integriteten är en annan än datainspektionens. Jag kan f. ö. tillägga att i samtliga fall hade förutsättningarna ändrats efter datainspektionens beslut.

I ett av fallen visade det sig att något tillstånd inte längre krävdes, eftersom datalagen hade ändrats under mellantiden.

Vad som i detta sammanhang är av intresse är vilka åtgärder som under årens lopp har vidtagits för att skydda enskilda mot intrång i den personliga integriteten och vilken beredskap för framtiden som finns hos statsmakterna i detta avseende.

Jag vill särskilt erinra om att det var en socialdemokratisk regering som tog initiativet till den nuvarande datalagen som infördes 1973. Sverige var det första land i världen som antog en datalag.

Samma regering tillsatte 1976 datalagstiftningskommittén, DALK, för att utvärdera datalagen. I allt väsentligt har kommittén funnit att datalagen ger

*Om skyddet för
den personliga
integriteten*

ett ändamålsenligt integritetsskydd.

Kommittén skall nu utreda frågan om en generell personregisterlagstiftning. Syftet härmed är att skydda känsliga personuppgifter oavsett vilken teknik som används vid registreringen.

Enligt min mening måste skyddet för den enskildes integritet vid registrering av personuppgifter med ADB i dag anses som tillfredsställande. Men utvecklingen på datateknikens område går utomordentligt snabbt. Jag ser det som en mycket viktig uppgift för regeringen att följa utvecklingen på dataområdet och att vidta de åtgärder som behövs för att motverka integritetskränkningar. Överläggningar pågår inom regeringskansliet om hur datafrågorna skall hanteras i fortsättningen. Dessa rör sig inom ett vitt fält och omfattar stora problem. Resultatet av arbetet kommer att redovisas efter hand.

Mitt svar på Joakim Olléns fråga är alltså att regeringen inte tonar ner skyddet för den personliga integriteten utan tvärtom anser att denna fråga måste ägnas ytterligare uppmärksamhet.

Anf. 3 JOAKIM OLLÉN (m):

Fru talman! Jag tackar statsrådet Rainer för svaret på min fråga.

Vi har mindre än ett år kvar fram till 1984. Ändå tror jag att man kan påstå att det är ganska långt till det skräcksamhälle som Orwell en gång skildrade, även om de tekniska förutsättningarna för ett sådant samhälle måhända t. o. m. är större än vad han förutsåg. Därför är också vikten av ett aktivt skydd för den personliga integriteten av största betydelse.

Nu har regeringen i två beslut, två ärendegrupper som har varit föremål för datainspektionens prövning, gått en annan väg och enligt min uppfattning nedtonat vikten av skyddet för den personliga integriteten. Den korta tiden i samband med sådana här frågedebatter medger inte någon detaljerad redovisning av ärendenas karaktär. Men i båda fallen kan man säga att det rör sig om utflöden av i och för sig komplicerade regelsystem, av ett allt krångligare samhälle, med önskemål från de samhällsliga instansernas sida om att kunna kontrollera, om att få mera uppgifter för att kunna göra de olika bedömningar, ofta utifrån en strävan att skapa så stor rättvisa som möjligt, som måste göras.

Det framgår nu av svaret på min fråga att statsrådet instämmer i vikten av att man skyddar den personliga integriteten och att regeringen också vill arbeta med detta. Det är naturligtvis mycket glädjande, och jag uppskattar svarets principiella inriktning. Men jag vill gärna understryka en sak, och det gäller detta att man talar om att bygga vidare på datalagsarbetet. Det är viktigt, men det är ingalunda enbart datalagen, datalagstiftningens utformning och datainspektionens verksamhet som är avgörande för hur skyddet för den personliga integriteten i Sverige verkligen ter sig. Avgörande för det och för hur hotet mot den personliga integriteten ser ut sammanhänger i stället, i kanske ännu högre grad än med datalagens utformning, med de olika krav som ställs, ibland från denna kammare och ibland från regeringskansliet, på åtgärder syftande till att öka den samhällsliga kontrollen av enskilda

medborgare. Vi vet att sådana förslag kommer upp i alla möjliga sammanhang. Under den allmänna motionstiden i år har såvitt jag förstår nya motionskrav inlämnats om registrering av inköp på Systembolaget. Det kan också gälla samkörning av olika register för långtgående kontroll av den enskilde medborgaren i andra sammanhang. Det kan gälla datakontroll av alla ränteinkomster, det kan gälla - som vi har haft under många år - kontroll av bostadsbidrag genom samkörning med uppgifter till försäkringskassan.

Risken är, och det framgår också av regeringens beslut i detta fall, att man hänvisar till tidigare liknande beslut och säger att vi då kan fortsätta med andra samkörningsåtgärder av liknande slag. Därför vore det intressant att veta om justitieministern delar min uppfattning att det är viktigt att försöka rensa i reglerna så att vi får enklare regelsystem och därmed också kan bidra till ett ökat skydd för den personliga integriteten.

Anf. 4 Justitieministern OVE RAINER:

Fru talman! Jag delar helt Joakim Olléns uppfattning i detta avseende. Grundläggande för hela denna datautveckling är det regelsystem vi har. Jag tror att det finns all anledning att vi tänker i de banor som Joakim Ollén har angivit här.

När det gäller samkörningar kan jag hålla med om att det finns risk för otillbörligt intrång om man samkör personregister. Men det betyder inte alltid att sådana samkörningar behöver kränka integriteten. Det avgörande är, enligt min mening, hur den information som man får fram hanteras. Om den som berörs av informationen kan godta att uppgifterna kommer fram på detta samlade sätt, kan jag inte se att det föreligger någon kränkning av den personliga integriteten. Det var den bedömningen som regeringen gjorde i de beslut som är utgångspunkten för Joakim Olléns fråga.

Anf. 5 JOAKIM OLLÉN (m):

Fru talman! Mot det justitieministern säger här i dag har jag så litet att erinra att det närmast förvånar mig att det är hans namnteckning som står under de regeringsbeslut som har föranlett min fråga.

När det gäller samkörningsåtgärder är den stora risken - och låt mig ta tillfället i akt att påpeka det - att man jämför uppgifter som egentligen inte är jämförbara, som har insamlats i olika sammanhang, för olika ändamål och att man därför löper risk för rättssäkerhetsmissar när man jämför och samkör dessa uppgifter maskinellt utan de möjligheter till individuella hänsynstaganden som annars kan finnas.

Men justitieministerns svar och kompletterande svar är ju särskilt intressant också mot bakgrund av vad som har sagts från ordföranden i den kommission som nu skall arbeta med den ekonomiska brottsligheten. Sven Heurgren, som visserligen inte sorterar direkt under justitiedepartementet men väl arbetar i nära anknytning till det. Han har uttryckligen förklarat sig vara beredd till samkörningsåtgärder för att få bättre resultat på detta område - ett steg som jag tror kan visa sig ha bumerangeffekter i åtskilliga sammanhang.

*Om inrättande
av en struktur-
och utvecklings-
fond*

Vad som nu blir av regeringens intentioner på detta område återstår att se. Det är glädjande att justitieministern instämmer i att det endast är om man verkligen anstränger sig för att förenkla det i dag mycket besvärliga regelsystemet som man också kan få administrativa rutiner som gör att den personliga integriteten kan skyddas.

Nu vet vi alltså regeringens inställning på denna punkt. Då återstår att se regeringens handling – det skall bli spännande, fru talman.

Anf. 6 Justitieministern OVE RAINER:

Fru talman! En väldigt viktig fråga som just nu har tagits upp, inte minst av ordföranden i kommissionen mot ekonomisk brottslighet, gäller vilka gränser vi måste dra upp just när det gäller att bekämpa den ekonomiska brottsligheten genom anlitande av samkörning av register. Jag tror att det finns all anledning att ha uppmärksamheten riktad på det problemet. Det finns en mängd andra frågor också som tränger på med hänsyn till att datatekniken utvecklas så oerhört snabbt, att det är svårt för en vanlig människa att över huvud taget hänga med. Vi har t. ex. sådana frågor som offentlighetsprincipen och ADB-tekniken, vi har databrottsligheten. Vi måste sannolikt anpassa de civilrättsliga reglerna bl. a. med hänsyn till elektroniska bevakningssystem. En väldigt viktig fråga är konsumentskyddet när det gäller datatjänster.

Alla dessa frågor och en hel del andra har vi uppmärksamheten riktad på i regeringskansliet, och vi arbetar med dem.

Anf. 7 JOAKIM OLLÉN (m):

Fru talman! Jag vill till detta bara säga att det är glädjande att så är fallet. Alla dessa frågor har tagits upp under de gångna sex borgerliga regeringsåren, och det är naturligtvis tillfredsställande att den socialdemokratiska regeringen inte tänker lägga ned arbetet på att utröna hur man skall göra på dessa intressanta områden och att man verkligen också ämnar anstränga sig för att skydda den personliga integriteten. Handlingen hittills har inte precis styrkt att detta skulle vara någon särskilt uttalad strävan, men vi får väl hoppas på en bättring i framtiden.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på fråga 1982/83:215 om inrättande av en struktur- och utvecklingsfond

Anf. 8 Industriministern THAGE PETERSON:

Fru talman! Staffan Burenstam Linder har frågat mig om regeringen avser att föreslå riksdagen att det inrättas en särskild struktur- och utvecklingsfond.

Enligt regeringens mening föreligger behov av särskilda fondmedel för att främja den industriella utvecklingen. Beredning av frågan pågår i regeringskansliet.

Anf. 9 STAFFAN BURENSTAM LINDER (m):

Fru talman! Jag ber att få tacka för svaret.

Under hela sin oppositionstid har socialdemokraterna, herr Peterson, motionerat flitigt – rent av frenetiskt – för att inrätta en struktur- och utvecklingsfond. Man började i januari 1977, och så sent som i juni 1982 röstade socialdemokraterna här i kammaren för detta förslag. I vart fall inte mindre än tio partimotioner har innehållit yrkandet om att inrätta en struktur- och utvecklingsfond.

Man skulle tro, fru talman, att detta var ett av socialdemokraternas mest genomarbetade förslag. Inte minst Thage Petersons glöd när han talat om strukturfonden och gjort vildsinta anklagelser mot borgerligheten för att en sådan fond inte har inrättats har låtit ana att det här var en av socialdemokraternas främsta hjärtefrågor – ett näringspolitikens genidrag.

Med förvåning kunde man då i höstas se att detta förslag inte fördes fram som ett led i regeringens ekonomiska politik. Med spänning såg man fram mot budgetpropositionen när den här skapelsen skulle avtäckas. Men inte ett ord stod där om den här struktur- och utvecklingsfonden.

Det har, fru talman, stått allt klarare att strukturfonden var ytterligare ett exempel på socialdemokraternas munväder under oppositionstiden. Det finns så många exempel på att socialdemokraterna, när de på nytt kommer i opposition, får svårt att lägga fram förslag utan att det blir ständiga frågor om de verkligen menar allvar eller inte med dessa förslag.

Att det varit fråga om munväder framgår än tydligare av industriministerns svar i dag. Han säger där att det finns "behov av särskilda fondmedel". Det är luddigt uttryckt med tanke på allt motionerande tidigare – det är allt man nu har att komma med efter sex år i opposition och ett antal månader i regeringsställning. Det visar väl klarare än någonting annat att det förvisso inte finns behov av det som här Thage Peterson nu kallar för "särskilda fondmedel".

Socialdemokraterna överskattar politikerns och byråkraterns förmåga att leda en industriell utveckling. Jag undrar om Thage Peterson verkligen tror att det i det nuvarande ekonomiska läget finns behov av ytterligare löneskatter, som skall konkurrera exempelvis med de löneskattehöjningar som fordras för att bereda utrymme för ATP-pensioner och en del annat. Tror Thage Peterson verkligen att detta är någonting som löntagare och näringsliv uppfattar som utomordentligt viktigt f. n?

I själva verket har socialdemokraternas motionerande och agerande när det gäller en struktur- och utvecklingsfond varit något patetisk.

Anf. 10 Industriministern THAGE PETERSON:

Fru talman! Arbetet i regeringen när det gäller den här frågan kommer icke att störas av herr Burenstam Linders plötsligt uppvaknande intresse för utvecklingsfonden och för industriella utvecklingsfrågor. Vilka övertoner och vilket partipolitiskt nit som herr Burenstam Linder än lägger i dagen, kommer vi i alla fall att arbeta efter de planer på en utvecklingsfond som vi hade under oppositionstiden.

*Om inrättande
av en struktur-
och utvecklings-
fond*

Jag är emellertid litet rörd över herr Burenstam Linders plötsligt uppvaknande intresse för industriella utvecklingsfrågor. Jag hoppas verkligen att det intresset kvarstår oförändrat när ett förslag i den här frågan så småningom kommer till riksdagen. Jag vill tillägga: Tänk om vi hade fått igenom vårt förslag 1977 om en struktur- och utvecklingsfond! Nu har vi i stället förlorat flera år när det gäller satsning på teknisk utveckling, på industriell utveckling till följd av att herr Burenstam Linder och hans borgerliga partikamrater här i riksdagen under årens lopp har röstat nej.

Som industriminister hade jag nu annars haft en utvecklingsfond av betydande storleksordning som jag hade kunnat använda för industriell utveckling. Jag hade haft en fond som jag hade kunnat använda för satsningar på offentlig teknikupphandling och på sådana industriprojekt som privata företag nästan varje vecka presenterar för mig i egenskap av industriminister. Men man har inte tillräckligt med pengar för att klara risktagandet.

Herr Burenstam Linder gick alltså emot den föreslagna fonden, och det var synd. Det var illa för Sverige som industrination. Nu har vi således förlorat fem år. Under den tiden hade vi troligen kunnat stoppa upp en del av den industriella nedrustning som blev följden av den politik som herr Burenstam Linder var med om att skapa när han själv var i regeringsställning. Det var olyckligt för Sverige.

Jag tror att de synderna i dag angriper herr Burenstam Linders samvete i ganska stor utsträckning. Jag är inte säker på att Staffan Burenstam Linders nattsömn är så god, när han ser på den sjunkande industriproduktionen och de sjunkande industriinvesteringarna. Det är hans politik som är orsaken till den nedgången.

Anf. 11 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Jag får erinra om de debattregler som gäller för frågor.

Anf. 12 STAFFAN BURENSTAM LINDER (m):

Fru talman! Industriministern bekymrade sig över mitt plötsligt uppvaknande intresse för ting av detta slag. Jag ber då att få påpeka att jag faktiskt alltid har varit intresserad av näringspolitiken. Under alla de år som jag varit med i riksdagen har jag ständigt funnit belägg för att mycket talat för den linje som jag redan från början förfäktade i de här frågorna, inte minst i vad gäller t. ex. min kritik med anledning av att Statsföretag AB bildades.

Jag tror inte att industriministern kommer att vara störd av vad jag här har haft att säga om en struktur- och utvecklingsfond. Det förhåller sig i stället så att socialdemokraterna – trots att en avsevärt lång tid har gått, under vilken de haft möjlighet att förbereda sig på ett genomförande härvidlag – inte har lagt fram något förslag. Jag tror alltså att verkligheten, herr Thage Peterson, är mer störande än det som jag har haft att säga.

Hade man infört en struktur- och utvecklingsfond redan när socialdemokraterna första gången begärde ett införande av en sådan, hade det varit så mycket bättre i dag, det hade lett till en bättre industriell utveckling, sade industriministern. Jag ber då att få påpeka att när ni första gången lade fram

*Om inrättande
av en struktur-
och utvecklings-
fond*

ett förslag, nämligen i januari 1977, var det bara fråga om en strukturfond. Det var inte ett dugg tal om utveckling, utan den etiketten klistrade ni på så småningom, därför att det lät bättre så. Hade det förslag genomförts som ni först tänkte er, skulle det ha inneburit ytterligare några miljarder till någon sorts ommöblerande som egentligen inte hade haft med utveckling att göra.

Men Thage Peterson, eftersom ni nu är så oerhört engagerade och eftersom ni tagit till sådana brösttoner – det har ju t. o. m. talats om min nattsömn – kanske jag får fråga: Hur lugnt sover industriministern själv med tanke på höjningen av löneskatterna med ungefär 2 procentenheter – att döma av tidigare motioner? En ytterligare höjning av dessa inkräktar ju på reallöneutrymmet. Ger det god nattsömn?

Anf. 13 Industriministern THAGE PETERSON:

Fru talman! Jag måste säga att det intresse för industriell utveckling som herr Burenstam Linder nu talar vitt och brett om lyckades han verkligen dölja åtminstone under de sex borgerliga åren. Det bagage eller den tomma korg som den socialdemokratiska regeringen fick ta över för fyra månader sedan, efter bl. a. herr Burenstam Linders insatser i regeringsarbetet, bestod av en alltmer stigande arbetslöshet i vårt land, 180 000 förlorade industrijobb runt om i landet under sex år, industriinvesteringar som rasade och stagnerande satsningar på forskning och teknisk utveckling.

Det var detta jag i stillsamhet ville påminna herr Burenstam Linder om. Och jag kan förstå att det kändes pinsamt att få motta den upplysningen.

Anf. 14 STAFFAN BURENSTAM LINDER (m):

Fru talman! På onsdag hålls ju en allmänpolitisk debatt här, och då finns det mer tid till att granska de olika synpunkter som Thage Peterson nu senast framförde. Det finns i själva verket mycket att säga, inte minst om socialdemokraternas agerande under oppositionstiden och beträffande då framförda olika förslag, förslag som förvisso inte på något sätt har underlättat utvecklingen i Sverige i fråga om varvspolitiken, teknopolitiken och vad det nu kan vara. Men vi får som sagt mer tid på onsdag än vi f. n. har. Jag kan dock nu konstatera att ett ytterligare exempel på hur lätt ni gjorde det för er när ni satt i opposition och kastade fram olika förslag och uppstämde alla möjliga tongångar av irritation över att det inte blev precis som ni ville, har vi just i det förslag som vi nu diskuterar, nämligen struktur- och utvecklingsfonden, där tydligen socialdemokraterna finner att verkligheten är litet mer komplicerad än den var när de motionerade.

Anf. 15 Industriministern THAGE PETERSON:

Fru talman! Nej, jag tycker att förlorade marknadsandelar, sjunkande investeringar, sjunkande industriproduktion och stagnation i satsningar på forskning och teknisk utveckling i allra högsta grad hör ihop med den fråga som herr Burenstam Linder har ställt. Jag påpekade att vi har förlorat fem år på den här frågan genom att herr Burenstam Linder själv och hans borgerliga

Måndagen den
31 januari 1983

*Om fortsatt drift
vid GMA Printing
Systems AB i
Trollhättan*

kamrater röstade nej till det socialdemokratiska förslaget.

Det hade varit bra för industrins skull om jag i dag haft en sådan utvecklingsfond att arbeta med. Jag vill påminna om att det förslag som vi lade fram 1977 arbetades fram i mycket nära samarbete med den svenska industrin. Framträdande representanter från svensk industri deltog i det arbetsgruppsarbete som så småningom ledde fram till struktur- och utvecklingsfonden.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på fråga 1982/83:222 om fortsatt drift vid GMA Printing Systems AB i Trollhättan

Anf. 16 Industriministern THAGE PETERSON:

Fru talman! Ingvar Johnsson har frågat mig om jag är beredd att vidta åtgärder för att säkerställa fortsatt drift vid GMA Nohab Printing i Trollhättan.

GMA Nohab Printing System AB bytte i september 1982 namn till GMA Printing System AB. Bolaget, som ägs av Bofors AB, finska Wärtsilä och Nord-Grama AB, tillverkar och säljer tidnings- och civiltryckpressar. Antalet anställda är ca 260 personer.

Enligt vad jag erfarit har bolaget alltsedan starten 1981 haft dålig ordergång och lönsamhet. Bolagets styrelse har sedan drygt ett halvt år tillbaka förhandlat med svenska och utländska intressenter om försäljning av bolaget.

I slutet av november 1982 uppvaktades jag av företrädare för GMA och Trollhättans kommun angående situationen vid GMA. På grundval av bl. a. de synpunkter som då framfördes har jag kontaktat ledningen för Bofors AB. Jag har därvid meddelat den att regeringen utgår ifrån att företagsledningen medverkar till en lösning som säkerställer verksamheten vid GMA på sikt och bevarar de värdefulla resurser som finns i form av produkter, teknologi och personal.

GMA försattes i konkurs den 20 januari 1983. Förhandlingar med intressenter förs nu av konkursförvaltaren. Det är min förhoppning att det skall gå att finna en lösning som innebär att resurserna vid GMA långsiktigt kan tas till vara inom landet.

Anf. 17 INGVAR JOHNSON (s):

Fru talman! Jag får tacka industriministern för svaret.

Sedan jag ställde frågan har, som nämnts, GMA försatts i konkurs, och jag vill säga att bitterheten över ägarnas agerande inför denna konkurs är stor i Trollhättan. Ägarna – Bofors AB, Nord-Grama AB och Wärtsilä – vägrade först att ge de ekonomiska garantier som krävdes för att GMA skulle kunna få någon order. Därefter lät dessa stora börsnoterade företag sitt dotterbolag gå i konkurs.

Bedömare inom branschen anser att GMA:s tryckpressar har ett tekniskt försprång på fem sex år gentemot konkurrenterna. Yrkesskickliga arbetare och tjänstemän har med andra ord utvecklat och tillverkat världens bästa tryckpressar.

Skall vi fortsätta med att tillverka tryckpressar i Sverige måste GMA rekonstrueras. Om GMA inte rekonstrueras missar vi en chans för svensk export, och vi tvingas importera alla tryckpressar som behövs här hemma. Det är vidare socialt oacceptabelt att ställa alla GMA:s anställda utan arbete.

Nu gäller det därför att klara fortsatt drift vid företaget. Facken och kommunen gör ett jättejobb för att finna en lösning och rädda jobben för så många som möjligt. Men de anställda och kommunen behöver och förväntar sig ett kraftfullt stöd från industriministern, stöd till att få fram nya ägare som ställer upp för fortsatt verksamhet i Trollhättan. Och det är bråttom.

Fru talman! Jag vill sluta med att fråga om jag har tolkat industriministern rätt, när han säger att han är angelägen om fortsatt tillverkning av tryckpressar vid GMA och att de anställda kan räkna med regeringens stöd i frågan.

Anf. 18 Industriministern THAGE PETERSON:

Fru talman! Jag vill upprepa vad jag sade i mitt svar: att regeringen är intresserad av en fortsatt verksamhet som bevarar de värdefulla resurser som finns vid GMA i form av produkter, teknologi och personal. Men, fru talman, med hänsyn till konkursförvaltarens ansträngningar och hans arbete vill jag inte nu i dag göra något ytterligare uttalande i den här frågan.

Anf. 19 INGVAR JOHNSON (s):

Fru talman! Tack för kompletteringen av svaret.

Det är inte på något sätt så att det är statens fel att GMA försatts i konkurs. Men när ägarna svikit sitt företag och dess anställda måste samhället ta sitt ansvar. Regeringen måste därför medverka till att företaget rekonstrueras.

Jag hoppas att fortsatta överläggningar mellan industriministern, de anställda och kommunen inom kort kan ge resultat.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på interpellation 1982/83:54 om cementtillverkningen i Sverige

Anf. 20 Industriministern THAGE PETERSON:

Fru talman! Lena Öhrsvik har med anledning av Cementa AB:s planer på nedläggning av cementtillverkningen i Degerhamn frågat mig

- hur det statliga inflytandet har fungerat,
- om det finns anledning att överväga andra former för samhällets

Måndagen den
31 januari 1983

*Om cement-
tillverkningen
i Sverige*

medverka i och ansvar för byggnadsmaterialproduktionen,

– hur jag bedömer de samhällsekonomiska konsekvenserna av en nedläggning av cementfabriken i Degerhamn,

– om jag är beredd att medverka till att försäljning kan ske om nuvarande ägare inte vill driva fabriken vidare och

– om jag vill medverka till att en översyn sker beträffande vårt lands långsiktiga behov av cement och andra byggnadsmaterial, exportmöjligheter och utvecklingsmöjligheter.

I det avtal som upprättades mellan staten och Cementa i samband med att Cementa AB år 1973 övertog AB Gullhögens Bruk, där svenska staten hade en minoritetspost, regleras ett flertal frågor. I avtalet fastläggs bl. a. att parterna är överens om att rörelsen i Cementa skall drivas efter normala företagsekonomiska principer. I avtalet åläggs Cementa AB att genomföra eventuella nedläggningar under vederbörlig hänsyn till de anställdas och samhällets intressen. Företaget skall vidare aktivt verka för att bereda friställd personal annan sysselsättning inom företaget eller inom Euroconcernen i övrigt. Därutöver skall Cementa genom lämpliga åtgärder aktivt verka för att ny sysselsättning skapas på berörd ort om alternativa sysselsättningsmöjligheter saknas där.

I enlighet med de krav som avtalet mellan staten och Cementa ställer på företaget har företagsledningen studerat olika möjligheter att helt eller delvis fortsätta driften. Enligt vad jag har erfarit har Cementa i slutet av förra veckan presenterat de anställda ett alternativ som bereder 45 av Degerhamnsfabrikens personalstyrka om 110 personer fortsatt sysselsättning. Detta förslag innebär att produktion av en specialkvalitet som f. n. inte tillverkas inom landet skall förläggas till denna enhet. MBL-förhandlingar om detta förslag kommer att påbörjas under innevarande vecka. Jag har vidare erfarit att såväl en företagsintern arbetsgrupp som en grupp gemensam för Cementa och Mörbylånga kommun arbetar med att försöka skapa nya arbetstillfällen. Jag förutsätter att Cementa fortsätter dessa ansträngningar att finna alternativ sysselsättning.

Anf. 21 LENA ÖHRSVIK (s):

Fru talman! Först vill jag framföra ett tack för svaret på min interpellation.

Därefter vill jag säga några ord till de anställda på cementfabriken i Degerhamn och befolkningen på södra Öland:

Er kamp för jobben och för bygden har inte varit förgäves. Fabriken kommer att finnas kvar, om än med reducerad personal. Det kommer att bedrivas cementproduktion, samhället har en chans att överleva. Ert envisa och oförtrutna arbete har gett resultat. Ni har lyckats övertyga företagsledningen om era framtidsmöjligheter. Vissserligen gäller förslaget en tvåårig frist, och dessutom vill företagsledningen själv avgöra vilka som skall få vara kvar av personalen, men där skall förhandlingar ske. En halv seger är i alla fall er.

Degerhamn som bruksort har anor sedan 1720-talet, då man startade ett

*Om cement-
tillverkningen
i Sverige*

alunbruk. Detta följdes senare av ett tegelbruk, och från slutet av 1800-talet har man tillverkat cement. Det är en typisk bruksort med bruksbostäder, bruksaffär, Folkets hus m. m. som har byggts upp under generationer. All verksamhet har haft bruket som utgångspunkt. Bland de anställda i dag finns det många som har föräldrar, farföräldrar och ibland släktingar i ännu fler led bakåt som har arbetat på något av bruken. Själv har jag en far, en farfar och en farfars far som har arbetat där.

Man har välgrundad anledning att vara stolt över den välskötta och moderna fabriken – den kan presentera de hittills lägsta kostnaderna för cementtillverkning i Sverige, och tillverkningen går med vinst. Råvaran finns i närheten i en närmast obegränsad omfattning. Ett naturligt avsättningsområde för produktionen finns också.

Ingen har riktigt kunnat förstå hur det skulle kunna vara lönsamt att avstå från att utnyttja denna produktionsresurs, eller som Sven Lindqvist skrev i Dagens Nyheter den 23 december 1982 efter Studio S-programmet i TV:

”Om marknadens lagar fick råda, skulle den här fabriken klara sig utmärkt. – – – Som självständig enhet skulle Degerhamns cementfabrik inte ha någon svårighet att överleva på marknaden.

Om samhällsekonomisk planering fick råda, så skulle fabriken i Degerhamn också klara sig. En ekonomisk kalkyl som tog alla faktorer med i beräkningen skulle nämligen visa att samhällets kostnader för arbetslöshet, utslagning och kapitalförstöring blir så stora att det är klart olämpligt att lägga ned fabriken i Degerhamn, kommunens enda riktiga industri.

Men nu avgörs fabriken öde varken av marknadens lagar eller av samhällsekonomisk planering. Den avgörs av en privat monopolbyråkrati inom Euroc-koncernen.”

Cementfabriken ägs sedan 1974 av Cementa AB som ingår i Euroc-koncernen. Man har monopolställning när det gäller cementtillverkning i landet.

De första signalerna om nedläggning kom redan 1977. Man hänvisade till att cementbehovet sjunkit med anledning av sjunkande byggnadsverksamhet och användande av ersättningsmaterial. Senare har också tillkommit viss import, men det kommer att belysas i en annan debatt under dagen.

De fackliga organisationerna har gemensamt kämpat för att få ha fabriken kvar, och man har anvisat flera alternativ till en nedläggning, vägar som borde prövas. Hela bygden har stöttat dem. Demonstrationer har förekommit, opinionsmöten, uppvaktningar och skrivelser till företagsledning, regering och partiledare. Kommunen och länsstyrelsen arbetar också med frågan.

Vi riksdagsledamöter från länet har varit inbjudna till information, och vid det tillfället demonstrerade samtliga elever vid Alunskolan. Jag har fått en avskrift av deras paroller som minne. Jag undrar hur man kan vara opåverkad av följande: ”Vart ska vi ta vägen om fabriken läggs ner? Vi vill att mamma och pappa får ha jobben kvar. Lägg inte ner vår fabrik.”

Nu är det ju så att vi politiker inte är överens om att detta över huvud taget är en fråga för politiker. En del menar ju att man inte skall lägga sig i

Måndagen den
31 januari 1983

*Om cement-
tillverkningen
i Sverige*

storföretagens göranden och låtanden – t. ex. den moderata partisekreteraren Lars Tobisson, som i en intervju i den likaledes moderata tidningen Barometern den 9 augusti 1982 sade så här: "Politiker ska hålla sig utanför företagsproblem – – – Cementa lägger vi oss inte i. Det är inte politikernas sak."

I valrörelsen diskuterades givetvis situationen i Degerhamn. Olof Palme skrev i sitt svar till de anställda bl. a.: "Orsaken till att Cementa diskuterat åtgärder för att minska cementproduktionen är framför allt det låga byggandet. Minskningen av byggandet har lett till problem för stora delar av byggmaterialindustrin, då efterfrågan på dessa produkter sjunkit starkt. Vi har från socialdemokratisk sida lagt förslag om ett ökat byggande – – – Om dessa åtgärder genomfördes skulle det radikalt förbättra situationen för Degerhamnsfabriken, efterfrågan på cement skulle öka. Tyvärr har den borgerliga riksdagsmajoriteten avslagit våra förslag. Vi kan endast hoppas på att vi i regeringsställning får tillfälle att genomföra våra förslag om ett ökat byggande. I avvaktan på detta hoppas jag att det projekt som prövas för att förbilliga produktionen, genom eldning med spillolja, skall lyckas. Det skulle kanske göra det möjligt att genom exportsatsningar vidga marknaden för cementfabriken i Degerhamn."

Förväntningarna på en socialdemokratisk regering var och är stora. Man räknade med särskilda stimulanser för att få i gång byggandet, och man räknade med att regeringen skulle ta kontakt med företagsledningen. Så har också skett. Det samlade trycket blev tydligen till slut för stort för företagsledningen, och man har, som vi hörde av industriministern, i dagarna backat från sitt tidigare förslag om total nedläggning i Degerhamn.

Jag kan till en del förstå industriministerns något försiktiga svar här i dag, i den känsliga förhandlingssituation som nu råder. Men jag måste nog ändå be om en del förtydliganden.

Jag förutsätter att det investeringsprogram som regeringen tog initiativ till i höstas och som sedan riksdagen beslutade om kommer att påverka efterfrågan på cement – likaså det program för reparationer och ombyggnadsverksamhet som nu förbereds. Delar industriministern den uppfattning-

När det gäller exporten framhålls det ofta att möjligheterna till en lönsam export är begränsade. Men det vet vi egentligen ganska litet om. Finns det kanske skäl att mera samlat se över vårt lands långsiktiga behov av cement, exportmöjligheter och utvecklingsmöjligheter?

Det gäller ju nu att använda den tidsfrist som åtstadskommitté för att se till att byggandet kommer i gång ordentligt – vilket vi ju vill av många olika skäl –, för att bedöma framtidsutsikterna, överväga eventuella exportmöjligheter osv. Dessutom måste givetvis inflytandefrågorna diskuteras. Ellér, för att återigen citera Sven Lindqvist: "Är det inte hög tid att införa ekonomisk demokrati här i landet?"

Statens roll måste också belysas. Byggnadsmaterialproduktion är ju en livsnödvändighet för samhället. Anser industriministern att det samhälleliga inflytandet över t. ex. cementproduktionen har fungerat tillfredsställande?

Vilka erfarenheter har man av det särskilda avtal som träffats?

Industriministern har i sitt svar inte uttalat någon särskild åsikt i de här frågorna. Det vore därför bra om vi fick höra litet om regeringens åsikter och avsikter.

Byggkoncentrationsutredningen pekade i ett betänkande 1977 på ytterligare några besvärliga frågor. Genom en långt gången koncentration uppkommer, menade man, stora etableringshinder. Detta kunde medföra risk för att nyföretagandet i små och medelstora företag försvårades. Man visade också på att forsknings- och utvecklingsaktiviteterna inom byggnadsmaterialindustrin totalt sett var begränsade och att detta på sikt kunde återverka oförmånligt på branschens utveckling.

Utredningen ansåg också att samhället borde medverka för att underlätta erforderlig strukturomvandling, inte bara i samband med förestående förändringar utan i lika hög grad i det framåtblickande, långsiktiga perspektivet. Man förutsatte att det på departementsnivå skapades instrument för en sådan framtidsbevakning. Utredningen ifrågasatte till sist om den nuvarande strukturen hos Eurockconcernen ger samhället och de anställda det inflytande på cementindustrin som är motiverat med hänsyn till dess monopolställning på marknaden. "Det kan ifrågasättas om cementindustrin i framtiden bör ingå som nära nog helägt dotterbolag i en koncern vars tyngdpunkt successivt förskjutits bort från den svenska byggnadsmaterialmarknaden."

Att Nils Åsling, som tog emot utredningen, inte vidtog några särskilda åtgärder är kanske förklarligt med tanke på den ideologi han företräder. Jag vill nu fråga en mig mera närstående industriminister om han tänker ta fram detta betänkande ur skrivbordslådan och om det finns anledning att nu vidta några åtgärder med anledning av de slutsatser som utredningen redovisade.

De anställdas förväntningar på regeringen är i det här läget att man noga bevakar vad som händer vid de förhandlingar som skall påbörjas, att man medverkar till att skaffa fram kompletteringstillverkning eller annan sysselsättning till dem som nu måste lämna sin arbetsplats, att man noga följer efterfrågan på cement och att man om möjligt vidtar åtgärder för att förhindra att de anställda åter råkar i den otrygga situation som de i flera år befunnit sig i.

Anf. 22 BENG T KRONBLAD (s):

Fru talman! I interpellationen behandlas samhällets medverkan i och ansvar för byggmaterialproduktionen, och då speciellt cementtillverkningen vid Cementa AB i Degerhamn på Öland.

Degerhamnsfabriken har under flera år hotats av total nedläggning. Om ett sådant beslut hade genomförts skulle ca 150 personers arbeten ha försvunnit.

Fabriken är modern och i gott skick, lönsamheten är mycket god, och man har den lägsta tillverkningskostnaden i landet för cement.

Råmaterialet finns nära fabriken, och tillgången är obegränsad. Kvaliteten

Nr 69

Måndagen den
31 januari 1983

*Om cement-
tillverkningen
i Sverige*

på cementen är mycket hög, beroende på bra råmaterial och en mycket kunnig och erfaren kår av anställda.

Dessa anställda har lagt ned ett ofantligt arbete för att få behålla sina jobb. Den samlade fackföreningsrörelsen har här gjort ett stort arbete, och det har också, som vi hoppas, givit ett visst resultat, som vi förutser kommer att genomföras som ett minimum.

Fru talman! Jag skulle här speciellt vilja redovisa två kvalitetsblock inom cementtillverkningen i Degerhamn som berör miljön, både för cement- och byggnadsarbetare och för de boende.

För det första: 6-värt krom framkallar allergi, speciellt vid hantering av och arbete med cement. För ett antal år sedan framtogs en metod att tillsätta en produkt som kallas Melstar vid tillverkningen av cement. Melstar består av järnsulfat som i en kemisk process tar bort allergirisken vid arbete med cement.

Från den 1 januari i år tillsätter Cementa Melstar vid cementtillverkningen i Degerhamn. Ingen importerad cement har en tillsats av Melstar. Jag skulle vilja se en framtid där endast cement med denna förbehandling finns på den svenska marknaden och på byggarbetsplatserna inom landet men också internationellt. Det är den som finns i Degerhamn, och det är den som produceras på Cementa.

För det andra: Radon med beteckningen BY finns i all cement i större eller mindre grad. Enligt statens strålskyddsinstituts undersökningar är minimivärdet 20 BY-enheter, och medium är 40 BY. Den högsta volymen är 170 BY i den svenska cementen. Den i Degerhamn producerade cementen har värdet 28 BY-enheter, alltså 12 enheter mindre än genomsnittet. Den importerade cementen har på varje del högre enheter.

Denna högre radonvolym kan påverka både arbetsmiljön och också, som jag tidigare sade, boendemiljön, där det används byggmaterial med högre radonvärden än vad den i Degerhamn producerade cementen har. Att anföra båda dessa rön och faktorer innebär ett mycket starkt understrykande av att kvaliteten på den cement som produceras i Degerhamn är mycket hög – allt enligt vad de anställda hävdar.

Jag hoppas att man även i framtiden i Sverige och på export kan saluföra den i Degerhamn tillverkade cementen. Jag förutsätter att industriministern bevakar dessa kvalitets- och miljöaspekter i det fortsatta hävdandet av svensk cement inom svensk byggnation.

Anf. 23 Industriministern THAGE PETERSON:

Fru talman! Jag vill gärna säga till Lena Öhrsvik att jag har den allra största sympati för det arbete som har lagts ner av de anställda, deras familjer och bygden för att rädda och bevara sina arbetsplatser. Jag har med glädje sett de ansträngningar som har gjorts i Mörbylånga och på Öland i övrigt och som görs på andra håll i landet, när arbetsplatserna på det enda företaget på orten hotas av nedläggning. Jag vill gärna säga att utan sådan lokal opinionsyttring, utan att de anställda och bygden själva arbetar för lösningar och för nya jobb har vi litet svårt att rätta till de väldigt stora problem som vi har och kommer

att möta i strukturomdaning av svensk industri. Dessutom är jag medveten om att en neddragning av verksamheten till i stort sett hälften av nuvarande arbetsstyrka naturligtvis kommer att skapa svåra problem för dem som friställs, deras familjer och för en kommun av Mörbylängas struktur.

Som jag sade i mitt svar arbetar Cementa såväl på egen hand som i samarbete med Mörbylänga kommun med att skapa nya arbetstillfällen. Jag utgår ifrån att Cementa fortsätter sina ansträngningar för att skapa nya jobb och tar till vara hela koncernens resurser och möjligheter för att åstadkomma flera arbetstillfällen än de 45 som nu aviserats.

Det är helt riktigt, som Lena Öhrsvik påpekar, att de förslag som regeringen har lagt fram i investeringsprogrammet syftar till beställningar inom svensk industri. Det är också helt riktigt att det arbete som bostadsministern håller på med, ett program för reparation och underhåll av lägenheter och andra bostäder, skall ge nya beställningar till svensk industri. Det har varit utgångspunkten när regeringen har diskuterat de insatser vi vill göra för att just hjälpa svensk industri till produktion och därmed till jobb. Vi lägger politiken så att det blir beställningar som görs direkt till den svenska industrin. Bostadssektorn har naturligtvis stor betydelse i sammanhanget. I linje med ansträngningarna att bygga lägenheter och andra bostäder på orter där bostadsbrist trots allt råder kommer ett stort program att läggas upp för underhåll och reparationer av bostäder. På sikt kommer detta också att ha betydelse för svensk industri. Inte minst inom trä- och snickeriindustrin, som bl. a. är representerad i Kalmar län, kommer detta att betyda ökad orderingång och därmed fler jobb.

Vi har vidare i regeringskretsen diskuterat också hanteringen av alla de frågor som har berörts av de två övriga deltagarna i denna interpellationsdebatt. Regeringen avser att arbeta med en särskild ledningsgrupp bestående av industriministern, bostadsministern, arbetsmarknadsministern och finansministern jämte medarbetare, för att samordna insatserna på byggandets område. Jag har till denna grupp bl. a. hänskjutit frågan om byggbranschrådets framtida verksamhet.

Det har varit väsentligt att i kontakter med industrin och de industrialiställda få in så många råd och synpunkter som möjligt när det gäller att ta itu med bl. a. de frågor som interpellanten har berört i sin interpellation och i sitt inlägg här i dag. Detta betyder också att föreliggande utredningar på detta område kan föras in i ledningsgruppens diskussioner, för att möjliggöra ett mera övergripande meningsutbyte om våra insatser på byggsidan. Jag tror att de senaste årens utveckling visar behovet av sådana överväganden – på den punkten vill jag gärna ge interpellanten rätt.

Anf. 24 LENA ÖHRSVIK (s):

Fru talman! Jag vill tacka för det kompletterande svaret. Jag utgår från att ledningsgruppen för byggfrågor verkligen kommer att ta upp alla dessa problem och från samhällets synpunkter göra bedömningar av vilket behov av cement som kan föreligga för framtiden, så att vi inte behöver bli helt utlämnade åt storföretagens egna planer och bedömningar.

*Om cement-
tillverkningen
i Sverige*

En fråga som knappast kommer att beröras är exporten, men jag tycker att man inte helt kan gå förbi denna. Det har tidigare inte visats särskilt stort intresse för en diskussion av cementexport, eftersom cement får betraktas nästan som en färskvara, som bl. a. kräver mottagningsanläggningar. Men när det blir aktuellt med tillverkning av specialcement skapas kanske också utrymme för en diskussion av cementexport. Ett förslag som diskuterats av företaget och de anställda gäller export av klinker till Västtyskland. En mindre investering i linje med detta förslag skulle kunna skapa ytterligare 20 jobb. Men det är mycket viktigt när det gäller exporten att man bevakar marknadsföringen. Jag tycker att det fortfarande finns en hel del oklara frågor som behöver klaras ut innan man definitivt kan ta ställning inför framtiden i detta avseende, och det är därför ganska skönt att vi har fått en tidsfrist.

Det skulle dock vara bra om industriministern något kunde kommentera de exportmöjligheter som kanske föreligger – den frågan kommer ju knappast att beröras i samband med den övergripande planeringen av byggandet i Sverige. I övrigt är jag mycket glad över industriministerns intresse för de anställdas kamp och för deras egna förslag. Jag hoppas att vi gemensamt kan hjälpa dem för framtiden genom att bevaka dessa frågor, inkl. Cementas agerande. Det vore också bra om industriministern ville ge besked om han tycker att det avtal som har träffats är tillräckligt eller om man ytterligare behöver utreda inflytandefrågorna och koncentrationstendenserna inom byggmaterialindustrin.

Anf. 25 BERTIL DANIELSSON (m):

Fru talman! Jag vill i och för sig inte föregripa den debatt som kan föranledas av svaret på nästa interpellation. Men det är ett litet avsnitt som kanske ändå hör hemma i denna debatt. Det gäller behovet av cement till byggnadsindustrin – bostadsbyggande och byggande över huvud taget.

Industriministern andas här en viss optimism när det gäller att kunna öka åtgången av cement i Sverige. Redan i valrörelsen gavs ju intryck av att en socialdemokratisk seger automatiskt skulle innebära ett så kraftigt ökat byggande att Degerhamnsfabriken därmed skulle räddas utan vidare åtgärder.

Verkligheten är tyvärr en annan, och jag vill hänvisa till två faktorer som pekar i en annan riktning. Den ena är bostadsministerns uttalande i budgetpropositionen, bil. 13, där han på den första sidan säger följande:

”Förhoppningen är att nedgången av nybyggnadsverksamheten i bostadssektorn skall kunna begränsas under år 1983.”

Bostadsministern uttalar alltså en förhoppning om att nedgången inte skall bli så stor. Här finns inte någonting som talar för en ökad efterfrågan. Likaså beräknar Cementa att år 1983 kommer den samlade efterfrågan av cement i Sverige att minska, kanske med 10 %.

Den mycket omtalade rot-sektorn – reparations- och ombyggnadssektorn – i bostadsbeståndet kommer inte att i nämnvärd omfattning ställa krav på ökad cementåtgång. Det är andra åtgärder och andra material som det här är

fråga om. Det är nybyggnationen som gör att efterfrågan på cement blir större.

Därför är det nog tyvärr så att det program som man talar mycket om inte har särskilt mycket substans i sig, så jag tror att vi kan bortse från de uttalandena.

Anf. 26 Industriministern THAGE PETERSON:

Fru talman! De frågor som Lena Öhrsvik tog upp nu senast kan med fördel beaktas i det fortsatta arbetet inom regeringen med byggfrågorna i hela deras vidd, och jag utgår från att de frågor som hon nämnde kommer upp till behandling där. Exportfrågorna kommer ju dessutom att behandlas i nästa interpellationssvar.

Anf. 27 LENA ÖHRSVIK (s):

Fru talman! Får jag bara något kommentera det här med nybyggnationen och dess betydelse för cementindustrin. Jag har sett litet på det med anledning av att vi skulle ha denna diskussion. Från dem som jobbar på byggsidan har jag fått uppgiften att ombyggnadsverksamheten – rotverksamheten, som Bertil Danielsson nämnde – inte är betydelselös, särskilt inte när det gäller specialcement, som man alltså nu skall tillverka i Degerhamn.

Bostadsbyggandet är trots allt inte det allra viktigaste. Det viktigaste, speciellt på specialcementsidan, är de stora offentliga byggena – vägar, broar och andra anläggningar. På det området finns det en hel del tidigareläggningar i det program som riksdagen redan har beslutat om. Jag instämmer alltså i industriministerns bedömning att detta kommer att få stor betydelse för efterfrågan på cement.

Det är därför som jag menar att det är så viktigt att det är samhället som har instrumenten för att bedöma det framtida byggandet och det framtida behovet av byggnadsmaterial. Det är samhället som skall göra prognoserna. Vi skall alltså inte vara utlämnade åt de uppgifter som Bertil Danielsson har fått från Cementaledningen.

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på interpellation 1982/83:49 om cementtillverkningen i Sverige

Anf. 28 Statsrådet MATS HELLSTRÖM:

Fru talman! Bertil Danielsson har i en interpellation ställt följande frågor till industriministern:

1. Avser regeringen vidta några åtgärder beträffande importen av cement från statshandelsländerna?

2. Hur bedömer regeringen effekterna av nuvarande förhållanden för sysselsättningen på södra Öland?

Nr 69

Måndagen den
31 januari 1983

*Om cement-
tillverkningen
i Sverige*

*Om cement-
tillverkningen
i Sverige*

3. Vilka konsekvenser för det ekonomiska försvaret anser regeringen att nedläggningen av cementfabriken i Degerhamn skulle få?

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på interpellationen.

Beträffande den första frågan kan konstateras att det varje år görs ett stort antal framställningar om importbegränsningar av detta slag. Det är angeläget att sådana framställningar prövas noggrant och konsekvent, bl. a. eftersom man inte kan utesluta att eventuella svenska åtgärder kan medföra motåtgärder som drabbar svensk export och svensk sysselsättning.

Cementa gjorde i februari 1982 en framställning till regeringen om att importen av cement från statshandelsländerna skulle begränsas till 2,5 % av den svenska marknaden eller 50 000 ton årligen. Frågan utreddes av kommerskollegium efter hörande av statens pris- och kartellnämnd och överstyrelsen för ekonomiskt försvar. På grundval av kommerskollegiums utredning avslög regeringen framställningen i oktober 1982.

Jag vill framhålla att Cementa i sin framställning till regeringen i februari 1982 angav att tillverkningen i Degerhamn skulle läggas ned. Man sade inte att detta var avhängigt av regeringens beslut om importen. Senare har Cementa uppgett att man undersökte möjligheterna att t. v. fortsätta driften vid en ugn, under flera villkor, bl. a. att importen från statshandelsländer begränsades. Som industriministern Thage Peterson meddelade i den interpellationsdebatt som just har ägt rum överväger nu Cementa att t. v. fortsätta viss produktion. Jag vill i det avseendet hänvisa till vad som sades under den debatten.

Kommerskollegiums utredning gav inte stöd för att importen från öst sker till dumpingpriser. Världshandeln med cement gäller marginella kvantiteter som säljs till låga priser. Cementas exportpris ligger på ungefär samma nivå som priserna för import av cement från statshandelsländerna.

Importen från statshandelsländerna har hittills inte inneburit sådan skada för Cementa att det motiverar en begränsning av importen. Det kan konstateras att nedgången i företagets försäljning främst beror på det minskande byggandet i Sverige under senare år – det berördes också i den förra interpellationsdebatten –, inte på importen från statshandelsländer. Cementas egen export är större än den totala svenska cementimporten. I jämförelse med många andra svenska företag har Cementa en relativt god lönsamhet.

Cementa har i det närmaste en monopolställning på den svenska marknaden. Det kan noteras att företaget under 1981 gjorde två större prishöjningar, av vilka den ena enligt statens pris- och kartellnämnd inte var motiverad av kostnadsskäl. En viss import utgör därför en konkurrensfaktor som kan motverka Cementas dominerande ställning på den svenska marknaden.

Regeringen har under hösten vidtagit en rad ekonomisk-politiska åtgärder, bl. a. devalveringen, samt aviserat såväl ökat bostadsbyggande som tidigareläggning av en rad offentliga byggnadsprojekt. Det har ju också berörts här tidigare. Sammantaget väntas dessa åtgärder positivt påverka

efterfrågan inom både cementindustrin och övriga delar av byggnadsindustrin.

Av dessa skäl avser regeringen inte nu vidta några åtgärder beträffande importen av cement från statshandelsländer. Kommerskollegium har emellertid beslutat att från årsskiftet nu kräva licens i övervaknings syfte för sådan import. Detta ger regeringen tidig information om importutvecklingen och möjlighet att vidta åtgärder, om det skulle vara påkallat.

Beträffande Bertil Danielssons andra fråga kan konstateras att sysselsättningsläget på Öland är bekymmersamt. F. n. är ca 150 personer registrerade som arbetslösa inom Mörbylånga kommun. Ytterligare omkring 150 personer omfattas av olika arbetsmarknadspolitiska åtgärder. En neddragning av produktionen i Degerhamn är naturligtvis ägnad att ytterligare förvärpa läget.

Regeringen följer emellertid utvecklingen av sysselsättningen på Öland som ett led i den fortlöpande arbetsmarknadspolitiska bevakningen. Inom ramen för tillgängliga resurser kommer regeringen att vidta de åtgärder för att främja sysselsättningen som omständigheterna kan komma att påkalla. Jag skall gärna i diskussionen senare återkomma till de konkreta frågor som är aktuella när det gäller Mörbylånga.

Vad gäller den tredje frågan bedömer överstyrelsen för ekonomiskt försvar att krisbehovet av cement enligt nuvarande planläggning kan tillgodoses även om fabriken i Degerhamn skulle läggas ned.

Anf. 29 BERTIL DANIELSSON (m):

Fru talman! Jag ber att få tacka utrikeshandelsministern för svaret på min interpellation. En viss osäkerhet har tydligen behärskat regeringen, eftersom beskedet om vem som skulle besvara interpellationen har ändrats fyra gånger. Men det är bra att svar nu har lämnats.

Till saken. Cementförbrukningen i Sverige visar stora förändringar över tiden. I början av 1970-talet användes 4,1 miljoner ton cement per år. Nu är förbrukningen nere i ca 2 miljoner ton per år. Det är alltså fråga om en halvering. Antalet cementfabriker har under denna period minskat från sju till tre. Den totala kapaciteten i de tre fabrikena – i Slite, Skövde och Degerhamn – är ungefär 3 miljoner ton per år. Enbart Slitefabriken skulle kunna klara hela den svenska efterfrågan. Exporten av cement ligger på ungefär 500 000 ton per år, och importen har under ett par års tid stigit från 100 000 till 200 000 ton. Importen sker främst från statshandelsländerna – Polen och DDR. Efterfrågan på cement i Sverige beräknas inte undergå några större förändringar de närmaste åren.

Mot denna bakgrund har Cementa beslutat att lägga ned tillverkningen vid Degerhamnsfabriken, med det troliga motivet att det inte är möjligt att upprätthålla tillverkning av en produkt som inte efterfrågas eller som det inte finns full avsättning för. Att just Degerhamnsfabriken är den som skall läggas ned grundar sig på en bedömning som företagsledningen har gjort. För Kalmar län och särskilt för Öland är denna nedläggning beklaglig.

För att om möjligt undvika ett fullföljande av dessa planer har Cementa

*Om cement-
tillverkningen
i Sverige*

hos regeringen begärt en begränsning av den s. k. dumpingimporten från den nuvarande nivån på 200 000 ton till 50 000 ton. Detta skulle innebära en procentuell minskning, baserad på den svenska förbrukningen, från 11 till 2,5 %. Regeringen har avslagit denna begäran. Statsrådet Hellström säger i sitt svar att motivet för regeringens avslag på Cementas begäran var att det inte kunnat fastställas att det är fråga om någon dumpingimport eller att denna import skulle innebära någon skada för Cementa.

Det är svårt att klarlägga huruvida det är fråga om dumping eller inte när det gäller statshandelsländer. Kostnader och krav på avkastning beräknas där på annat sätt än t. ex. i Sverige. Behovet av västvaluta är också mycket stort.

För min del vill jag deklarerera att principen om fri handel mellan länderna skall ligga fast. Kvar står dock att till intet annat västland importeras så mycket cement från Östeuropa som just till Sverige, nämligen 11 % av vår totala förbrukning. För Västtysklands räkning är siffran för importen 1,5 %, för Beneluxländerna 0,5 % och för andra västeuropeiska länder ännu lägre. Vår import är således anmärkningsvärt stor.

För svensk cementexport till statshandelsländerna är gränserna i princip stängda. Nagot fritt handelsutbyte härvidlag äger egentligen inte rum.

Cementa har utlovat att om importen begränsas, skulle de båda ugnarna i Degerhamn vara i drift minst tre år till. Man kan således hävda att importen på det sättet påverkat Cementa i ogynnsam riktning. Regeringen har i detta hänseende inte varit beredd att vidta sådana åtgärder att full sysselsättning kan tryggas i Degerhamn.

Kommerskollegium har beslutat att i framtiden kräva licens för här berörd import av cement. Jag vill då ställa ytterligare en fråga till statsrådet: Om det visar sig att importen ökar ytterligare, är regeringen då beredd att överväga neddragningar till nuvarande nivå, eller är regeringen kanske redan nu villig att nedbringa importen via direktiv till kommerskollegium?

Ur säkerhetssynpunkt och ur beredskapssynpunkt vore det olyckligt om cement tillverkades på endast två platser i Sverige, varav den ena ligger på Gotland. Här har regeringen ett påtagligt och direkt ansvar för att försörjningen i alla lägen tryggas. Transportsituationen när det gäller cement från Gotland kan bli besvärlig. En tredje produktionsort måste därför vara en rimlig försäkring för en tryggad cementförsörjning. Uppenbarligen fäster regeringen liten vikt vid dessa problem, och det tycker jag är beklagligt.

De risker för allergier som föreligger, vilket har framgått av den tidigare debatten i dag, visar att ytterligare ett motiv kan finnas för att överväga importbegränsningar.

Debatten om Degerhamnsfabriken har pågått i flera månader. Den utgjorde också ett av inslagen i valrörelsen i Kalmar län. I augusti, när mittenregeringen ännu satt kvar, uttalade sig företrädare för socialdemokraterna på länsnivå, om Degerhamnsfabriken. I ett brev till dåvarande industriministern Åsling framfördes bl. a.: Man måste fråga sig vad det är för regering vi har som är så svag att den inte kan få ett företag att behålla en så här lönsam fabrik. En sådan regering är inte värd namnet.

Uttalandet väckte förhoppningar om fabriken framtid vid en eventuell socialdemokratisk valseger, men udden i det riktas nu mot den egna regeringen. Jag vill därför fråga: Delar statsrådet den uppfattning som de socialdemokratiska riksdagsledamöterna i Kalmar län uttalade? På vilket sätt kommer de väckta förhoppningarna att infrias?

Cementa har den gångna veckan – glädjande nog – meddelat att tillverkningen av specialcement i Degerhamn skall pågå på försök i två år. Beslutet är inte på något sätt betingat av ett agerande från regeringens sida. Endast en av de två ugnarna kommer dock att användas.

Slutligen vill jag upprepa de två frågor jag nu har ställt till statsrådet.

För det första: Är statsrådet beredd att medverka till att kommerskollegium får sådana instruktioner att importen pressas ner, detta särskilt med hänsyn till den nu aktuella debatten om kromallergierna?

För det andra: På vilket sätt är statsrådet beredd att infria de i valrörelsen av socialdemokratiska riksdagsmän ställda utsikterna om ett regeringsingripande för att förhindra Degerhamnsfabriken nedläggning?

Anf. 30 Statsrådet MATS HELLSTRÖM:

Fru talman! Efter att ha lyssnat till Bertil Danielsson vill jag först säga att jag tror det vore intressant för kammaren att få klarhet i huruvida Bertil Danielsson här företräder sitt partis uppfattning eller bara sin egen. Självfallet kan man som riksdagsman gå emot sitt parti – det är inget fel i det. För informationens skull vore det dock viktigt att få veta om Bertil Danielsson anser att han här företrätt den uppfattning hans parti representerar.

Jag tänker då inte bara på det som Lena Öhrsvik citerade i den föregående debatten, nämligen Lars Tobissons uttalanden i Degerhamn under valrörelsen. Han sade då att situationen i Degerhamn inte var en fråga för politikerna, eftersom de skall hålla sig utanför diskussionen om företagsproblemet. Det är byggsektorn som bär ansvaret, sade han, eftersom det inte längre byggs lika mycket, men Cementas problem lägger vi oss inte i, för det är inte politikernas sak.

Men moderata samlingspartiet har samtidigt hårt angripit framför allt socialdemokratin för att vara alltför protektionistisk. Vi menar att vi står på frihandels grund, men i en lång rad angrepp från de främsta handelspolitiska företrädarna för Bertil Danielssons parti har man vänt sig emot också mycket rimliga och begränsade insatser för att i utsatta lägen skydda sysselsättningen i Sverige. I de handelspolitiska deklARATIONER som har avgivits av Staffan Burenstam Linder har han kraftigt uttalat att olika begränsningsavtal av den typ som Bertil Danielsson nu nämner inte är någonting som hans parti står för. Man har alltså från en i förhållande till Bertil Danielssons uppfattning diametralt motsatt utgångspunkt angripit socialdemokratin. För informationens skull vore det därför bra om vi fick svar på frågan: Är Bertil Danielsson helt isolerad i den här frågan inom sitt parti, eller har moderata samlingspartiet svängt i sin syn på frihandel och protektionism sedan i höstas?

*Om cement-
tillverkningen
i Sverige*

Som jag redovisade i mitt svar är sakläget att kommerskollegium har gjort en mycket noggrann utredning, och man har där kunnat slå fast att det icke föreligger dumpning. Självfallet har kommerskollegium i sina analysmetoder utgått från de förhållanden som råder i öststaterna. Varje sådan här dumpningsutredning måste ju utgå från hur prishöjningen och hemmamarknadsförhållandena ser ut i de mycket olika typer av länder som är aktuella för utredning från kommerskollegiums sida. Det är alldeles självklart att sådana överväganden har gjorts också i den här utredningen, där man alltså klart har konstaterat att det icke föreligger någon dumpningsprocess och att inte någon sådan skada har åsamkats Cementa att ett ingripande i syfte att införa en begränsning är motiverat.

Till detta kommer att Cementas marknadsandel har förskjutits endast marginellt. Cementa är fortfarande i det närmaste ett monopolföretag med ungefär 90 % av marknaden i Sverige. Som framgick inte minst av ett TV-program om Degerhamn för en tid sedan har de lokala fackliga företrädarna i Degerhamn uttryckt stor bitterhet mot Cementa. Man kritiserade där inte regeringens beslut, utan man ifrågasatte om importen från statshandelsländerna skulle ha ökat, om inte Cementa tidigare hade höjt sina priser kraftigt. Jag redogör endast för den opinion som i det sammanhanget fanns bland de fackliga företrädarna.

Cementa har en mycket stark ställning på den svenska marknaden och är som sagt i det närmaste ett monopolföretag. Företaget har genomfört ett antal prishöjningar, varav några icke har kunnat accepteras såsom varande betingade av kostnadsökningar. Den import som sker från öststatsländerna är marginell. I samband med kravet på begränsning av importen från öststatsländerna tog Cementa från början icke alls upp frågan om nedläggning av Degerhamnsfabriken. Detta har kommit in senare i debatten.

När det gäller Bertil Danielssons fråga om kommerskollegiums uppgift vill jag upprepa det jag sade i mitt svar, nämligen att kommerskollegium från årsskiftet kommer att kräva licens i övervakningssyfte för sådan här import. Ett motiv för en sådan övervakning är att regeringen därmed får en tidig information om importutvecklingen och möjlighet att vidta åtgärder, om sådana skulle vara påkallade. Hittills har inte några sådana dramatiska förändringar skett att åtgärder ansetts påkallade - det är innebörden av det svar som har givits. Självfallet kommer regeringen att följa den fortsatta utvecklingen när det gäller importen av cement med stor uppmärksamhet. Ett av skälen till att man nu kommer att kräva licens i övervakningssyfte är just att ge regeringen möjlighet att följa utvecklingen och se om några väsentliga förändringar inträffar.

Också exporten är viktig i det här sammanhanget. Möjligheterna till export är begränsade. Den nuvarande exporten går till länder som Nigeria, Egypten och Venezuela, dvs. länder som har brist på cement och en otillräcklig inhemsk exportindustri. Men det finns naturligtvis flera sådana länder, och i den allmänna debatten har man talat om möjligheterna att öka exporten till att omfatta också andra länder. Cementa självt har i olika sammanhang anfört att exportpotentialen borde vara större än den är nu.

Det är naturligtvis mycket angeläget att alla möjligheter till en ökning av exporten av cement verkligen tas till vara av Cementa.

I en kompletterande fråga tog Bertil Danielsson upp regeringens insatser. Jag vill då hänvisa till det som Thage Peterson sade i sitt svar på den interpellation som gällde just åtgärderna för att stärka den svenska cementindustrins ställning.

Jag vill sluta med att ta upp en fråga som Bertil Danielsson i och för sig inte återkom till men som jag tycker är viktig att beröra, och den gäller den utomordentligt svåra situationen för de människor på Öland som nu drabbas av utvecklingen på Cementa. Vad som här är viktigt är vad man arbetsmarknadspolitiskt skall göra och vilken bevakning man kommer att ha i fortsättningen för att klara de sysselsättningsproblem som håller på att utvecklas. *Denna frågeställning ingick ju i Bertil Danielssons andra fråga.*

Under de tre senaste budgetåren har Kalmar län fått 26, 53 resp. 91 milj. kr. för beredskapsarbeten. Under det budgetår som nu löper används knappt 10 milj. kr. inom Mörbylånga kommun. Därav går ungefär 2,5 milj. kr. till ungdomsarbetsplatser inom enskilda företag och landstinget. 7,5 milj. kr. avser olika investeringsarbeten. Det senaste byggpaketet innehöll bl. a. en tidigareläggning av riksantikvarieämbetets byggnadsarbeten vid Eketorps borg, vilket kostar ca 2 milj. kr. Antalet personer i beredskapsarbete inom Mörbylånga kommun varierar, eftersom turistnäring och grönsaksodling är säsongbundna. Just nu uppgår antalet personer som arbetar i beredskapsarbete till mellan 50 och 60, 10 personer deltar i arbetsmarknadsutbildning, 50 är sysselsatta i skyddad verkstad och 25 är anställda med lönebidrag.

Nu finns det en arbetsgrupp med representanter för Cementa, länsarbetsnämnden, länsstyrelsen, Mörbylånga kommun och utvecklingsfonden som undersöker möjligheterna att hitta alternativa sysselsättningsprojekt. Olika investeringsprojekt är förberedda och flera av dem kan startas snabbt över beredskapsanslagen. Det gäller bl. a. arbeten i kommunens, riksantikvarieämbetets, domänverkets och skogsvårdsstyrelsens regi.

Anf. 31 BERTIL DANIELSSON (m):

Fru talman! Motiven för att ställa interpellationer kan naturligtvis variera. För min del var en central punkt när jag ställde interpellationen att för alla berörda såväl i vårt eget län som i andra delar av vårt land få klarlagt vilken handlingslinje regeringen företräder i en sådan här fråga.

För väljarna i Kalmar län framstod det som ett axiom att en socialdemokratisk seger automatiskt skulle rädda fabriken i Degerhamn. Det fanns inget förhandlingsutrymme för några andra möjligheter. Väljarna i vårt län gavs det intrycket. När man sedan tar del av de beslut som regeringen har fattat i denna fråga är det rimligt att fråga sig: Kan detta stämma? Varför är det sådan skillnad mellan ord i valrörelsen och handling i regeringsställning? Därför tycker jag att det finns anledning att klargöra vilken linje regeringen företräder. Vad jag företräder i dessa frågor kommer i andra hand. Det grundläggande motivet för interpellationsinstitutet är just att regeringens politik skall klarläggas.

*Om cement-
tillverkningen
i Sverige*

Min inställning till handel mellan länder är solklar – den skall vara fri. Kan man, som kommerskollegium har sagt, inte påvisa att det är fråga om dumpning får man acceptera det, även om man är medveten om att det är svårt att verkligen klarlägga hur det ligger till i dessa länder. Jag är alltså för ett minimalt ingripande i den fria företagsamheten och den fria handeln, men det var angeläget att klargöra huruvida de vidlyftiga och yviga uttalandena och löftena i valrörelsen hade någon förankring i regeringskretsen.

Frågan om protektionism eller inte är i och för sig mycket intressant. Här har åberopats olika inställningar i den frågan. Jag vill då erinra om en debatt i kammaren den 22 november 1982 mellan Staffan Burenstam Linder och utrikes- och handelsministern Lennart Bodström. Herr Bodström redovisade då en inställning som man kanske kan fundera litet över. I sitt interpellationssvar sade han: "Socialt oacceptabla produktionsförhållanden i andra länder kan också i vissa fall snedvrída handeln på ett orimligt sätt."

Den åsikten har framförts att vi har rätt att begränsa importen från länder där vi inte anser de sociala förhållandena vara acceptabla. Det gäller inte minst tekoindustrin. Detta kan leda ganska långt. Vi kan alltså ensidigt fastställa vad som enligt våra måttstockar är socialt acceptabelt eller inte. Mot den bakgrunden kan det vara av intresse att få veta statsrådet Hellströms inställning när det gäller exempelvis fackföreningsrörelsens sociala förhållanden i Polen – det är ju import från Polen som här är aktuell. Regeringen anser det tydligen inte vara av behovet påkallat att ifrågasätta de sociala förhållandena i Polen. Jag hävdar inte att speciella hänsyn på detta sätt skall vägas in, men det vore intressant att veta om regeringen har en klar linje eller om det enbart är vissa branscher och vissa länder som skall bli föremål för en granskning i detta hänseende.

Arbetsmarknadssituationen på södra Öland är besvärlig, och omfattande insatser görs från olika organs sida. Och det kan vara nödvändigt i det läge som nu har uppstått. Men jag vill ändå deklarerat att sådana åtgärder på sikt inte kan vara det rätta och det enda. För att trygga varaktiga, riktiga jobb måste vi skapa de förutsättningar som ett fritt enskilt näringsliv måste ha. Det är inte möjligt att hela tiden lita till AMS. Vi måste ha en annan inriktning på näringspolitiken totalt sett.

Anf. 32 LENA ÖHRSVIK (s):

Fru talman! Det är ganska intressant att höra Bertil Danielssons motiv för sin interpellation. Det var alltså att ta reda på om vi socialdemokrater i Kalmar län hade stöd av vår nuvarande regering för vad vi sade. Motivet var inte omsorg om de anställda på södra Öland. Det tycker jag är ganska avslöjande.

Jag tänkte säga några ord om det lokala agerandet, för det kan inte ha varit lätt för Mats Hellström att följa hela den debatt som har pågått i vårt län.

Vi har från socialdemokratisk sida i länet krävt ett ökat byggande. Det kravet har vi fått gehör för. Vi har fått ett ökat byggande, och vi hörde nyss

industriministerns bedömning att detta kommer att få effekt på behovet av cement.

Vi begärde också att regeringen skulle ta kontakt med företagsledningen och diskutera situationen med anledning av företagets planer på nedläggning. Den industriminister som vi då hade, Nils Åsling, gjorde emellertid inte det, och han har aldrig velat ta kontakt med näringslivet. Det har stritt mot den ideologi han företräder: att man skall lämna näringslivet i fred, att man inte skall gå in och styra och ställa. Någon kontakt förekom alltså inte.

Vår förhoppning var då att en socialdemokratisk regering inte skulle dra sig för att ta kontakt med näringslivet i sådana här frågor. Kontakter har också tagits och man har kunnat diskutera frågorna. En kontakt är en förutsättning för samtal, och samtal är vad som kan föras så länge vi inte har skaffat oss andra instrument för ett större inflytande i näringslivet. Och när det gäller att skaffa ett sådant inflytande tror jag inte att vi har så mycket stöd att vänta från Bertil Danielsson och hans parti. Det får vi slåss för själva. Ett större inflytande i näringslivet för de anställda och för samhället var också en stor fråga i valrörelsen, och det kommer väl att förbli en stor fråga framöver.

Det är ganska intressant att höra Bertil Danielssons nyvaknade omsorg – eller snarare brist på omsorg – om vår frihandel. Är detta en fråga för politiker eller inte? Å ena sidan skall politikerna alltså inte lägga sig i. Å andra sidan är det, när det plötsligt gäller begränsningar för att gynna egna intressen, bra att ha politikerna till att agera. Nu måste Bertil Danielsson ge svar på frågan: Skall politikerna ingripa eller inte? Samma regel måste gälla i såväl det ena som det andra fallet.

Sedan skall jag bara ta upp en liten detaljfråga. Jag uppfattade det så, att Bertil Danielsson sade att Cementa har lovat att köra båda ugnarna om man får en importbegränsning. Såvitt jag kommer ihåg gällde det bara en ugn, dvs. just det som det handlar om också i fortsättningen, men jag kunde tyvärr inte hitta denna anteckning i mina handlingar nu. Jag hoppas verkligen att Bertil Danielsson har riktiga uppgifter på denna punkt. Det är viktigt att man har det när man går in i en sådan här diskussion. Det är ju en väldigt stor skillnad på om Cementa har lovat att köra med två ugnar eller med en ugn. Handlar det om en ugn, har vi med den lösning som nu föreligger uppnått samma resultat som om vi hade gått med på den här importbegränsningen.

Anf. 33 Statsrådet MATS HELLSTRÖM:

Fru talman! Jag var, liksom Lena Öhrsvik, förbryllad över Bertil Danielssons påstående att Cementa skulle ha lovat att köra båda ugnarna under minst tre år. Det är bra om han kan ge ett besked på den punkten. Det finns i varje fall inte något stöd för detta påstående i de skrivelser som Cementa har inlämnat till regeringen eller i de uppvaktningar som Cementa har gjort hos regeringen. Då har företaget inte talat om att det skall köra två ugnar under tre år. Det vore därför bra om Bertil Danielsson kunde ge ett svar på Lena Öhrsviks fråga på denna punkt.

*Om cement-
tillverkningen
i Sverige*

Både den förra interpellationsdebatten, som handlade om den svenska politiken för cementindustrin, och Lena Öhrsviks inlägg nu visar att Bertil Danielsson inte har någon som helst grund för sitt tal om yviga vallöften som socialdemokratin skall ha spritt omkring sig och sedan inte följer upp i regeringsställning. Det som det konkret har handlat om har varit att få i gång byggandet i Sverige. Det är inte den marginella importen som är problemet för Cementa och annan byggnadsmaterialindustri, utan det är den fruktansvärt starka nedgången i såväl bostadsbyggandet som annat byggande, också det som sammanhänger med att industriinvesteringarna minskade under sex år av borgerligt styre i Sverige. Det är bakgrunden till den mycket besvärliga situation som råder på Öland och på många andra håll i landet, där byggnadsmaterialindustrin plötsligt har fått kraftigt försämrade marknadsförutsättningar.

Socialdemokratins vallöften i förra årets valrörelse var som bekant få men klara. Ett av dem var att omedelbart försöka vända den mycket kraftigt negativa utvecklingen av byggandet i Sverige. På den punkten har – det framgick inte minst av Thage Petersons redovisning tidigare – den nya regeringen verkligen kommit i gång.

Det finns alltså inget sakligt skäl för att nu krypa bakom denna mycket begränsade import. Vad det handlar om är dels de borgerliga regeringarnas politik, som har lett till en kraftigt minskad efterfrågan på områdena byggande och bostäder, dels Cementas mycket stora roll på marknaden. Företaget har ju närmast en monopolställning, vilket också har uppmärksamrats av de lokala fackliga företrädarna. Det är dessa två frågor som denna debatt sakligt handlar om – inte om den lilla importen.

Slutligen tar Bertil Danielsson upp en annan aspekt när det gäller importen som han inte berör i sin interpellation, nämligen frågan om skyddsklausuler. Jag kan i och för sig gärna föra en debatt om skyddsklausuler, även om den frågan inte alls hörde till Bertil Danielssons interpellation. Bertil Danielssons mycket stora argumentnöd visas av att han nu tydligt tycks föreställa sig någon sorts bilateral skyddsklausul mot några länder och i det sammanhanget refererar till ett tal som Lennart Bodström höll i november. Men Bertil Danielsson håller sig inte ens till vad utrikesministern sade. Jag kan här återge vad Lennart Bodström då sade: "Socialt oacceptabla produktionsförhållanden i andra länder kan också i vissa fall snedvrída handeln på ett orimligt sätt. Detta problem är f. ö. föremål för diskussioner i ILO, där man tagit upp frågan om s. k. Minimum Labour Standards. Regeringen fäster stor vikt vid dessa ansträngningar, som emellertid är förenade med stora svårigheter av politisk och teknisk art." Det var denna internationella lösning av en fråga av – som Lennart Bodström sade – svår politisk och teknisk art som det handlade om, inte om bilaterala svenska aktioner mot de länder som Bertil Danielsson talar om.

Anf. 34 BERTIL DANIELSSON (m):

Fru talman! Lena Öhrsvik menar att jag inte alls har någon omtanke om de anställda på Öland. Det är en ganska fantastisk beskyllning. Själva det faktum att jag har framställt en interpellation visar väl att det centrala för mig är att vi tryggar en god sysselsättning. Frågan är på vilket sätt det skall ske. Ett sätt är att man begär att statsmakterna går in och vidtar åtgärder, att man ensidigt ställer sådana krav. Lena Öhrsvik har upprepade gånger sagt att ett ökat samhälleligt inflytande, dvs. i förlängningen en socialisering av denna verksamhet, skulle utgöra en grund för fortsatt trygg sysselsättning. Erfarenheten visar att det inte är så i vårt land i dag. Vi kan se på hela tekoindustrin och på andra verksamheter, där det inte alls är någon påtaglig skillnad mellan de olika formerna för ägandet. Det är alltså inte någon garanti för att vi skall kunna trygga cementtillverkningen på Öland.

Däremot – detta ligger alltså utanför debatten, men jag vill nämna det – har vi totalt sett en annan syn när det gäller frågan om vilket sätt att driva industri- och näringspolitik som skulle göra det möjligt att ha en ökad sysselsättning på olika områden. Årets motionsflod visar ju att vi har sådana förslag på många områden, men den debatten kan inte föras här. Det finns djupa motiv, som jag inte vill ta upp nu.

När det gäller huruvida en eller två ugnar skulle vara i drift om importen begränsas har jag en klar minnesbild av att det skulle vara två ugnar. Jag hittar tyvärr inte citatet som jag stödde den uppgiften på. Däremot har jag här framför mig tidningen Östra Småland, där en stor rubrik lyder: Begränsas importen får Degerhamn gå tre år. Detta gav mig intryck av att det gällde båda ugnarna. Jag kan inte med absolut hundra procentig säkerhet säga att så är fallet, men jag utgick från det med denna rubriksättning och ett annat citat som jag hade tillgång till.

Slutligen återstår en fråga som inte till fullo har belysts. Det gäller det uttalande som de socialdemokratiska riksdagsmännen i Kalmar gjorde i valrörelsen om att en regering som inte räddar Cementa i Degerhamn inte är värd namnet. Står de som har agerat i denna fråga kvar vid det uttalandet? Det vore ganska intressant att höra vilket betyg de sätter på sin egen regering i dagsläget.

Anf. 35 Statsrådet MATS HEILSTRÖM:

Fru talman! Jag försökte lyssna ganska noga till Bertil Danielssons senaste yttrande, och jag kunde inte finna något i det yttrandet som på något sätt berörde den fråga som var huvudämålet med hans interpellation, nämligen frågan om importen av cement. Jag får tolka det på så sätt, eftersom han över huvud taget inte återkom till den frågan, att han efter det svar som givits och den debatt som varit här accepterar regeringens besked på den punkten.

Anf. 36 LENA ÖHRSVIK (s):

Fru talman! Bertil Danielsson får nog finna sig i den beskyllning som jag uttryckte förut, eftersom han själv sade att motivet för hans interpellation var

att kontrollera om de socialdemokratiska riksdagsledamöterna i Kalmar län hade stöd för sina uttalanden och övriga löften hos regeringen. Det var alltså Bertil Danielssons motiv, och då får han finna sig i följdfrågan, om det var det som var huvudorsaken och inte omsorgen om de anställda på södra Öland.

Jag har talat om ett ökat samhälleligt inflytande, och jag har inte någon gång under den diskussion som vi nyss haft sagt "socialisering". Vad jag talade om var ett inflytande över prognoserna, byggprognoserna, bedömningarna av behovet för framtiden och strukturplaner m. m. En hel del förslag har legat i regeringens byrålådor under den borgerliga regeringstiden. Om tidigare regeringar hade vidtagit åtgärder kanske vi inte hade behövt hamna i denna situation. Det handlade faktiskt om ett ökat samhälleligt inflytande i förslaget från en enhällig byggkoncentrationsutredning. Jag vill inte beskylla den för socialiseringstankar. Det är förresten ganska roligt att diskutera socialisering med Bertil Danielsson, för det har väl aldrig socialiserats så mycket i det här landet som just under de borgerliga regeringsåren. Det skall bli intressant att se hur de borgerliga hanterar de frågorna i fortsättningen.

Men det var alltså inte detta jag tog upp, utan det var inflytandet över prognoserna rörande planerna osv.

När det gäller frågan om en eller två ugnar har jag också urklippat här. Läser man vidare i texten finner man att det står att en ugn i Degerhamn kan producera ungefär lika mycket som den kvantitet som man vill begränsa importen med, och därför utgår jag från att det handlar om en ugn. Jag har sett den uppgiften också i andra sammanhang.

Bertil Danielsson frågade vidare om vi står fast vid det yttrande som vi gjorde i valrörelsen, att en regering inte är värd namnet om den inte räddar Cementa. Jag har tidigare sagt att det vi krävde i valrörelsen var ett ökat byggande och att regeringen skall ta en kontakt med Cementa. Så har också skett. Cementa är i alla fall t. v. räddat, om än i minskad omfattning. Därför är vi helt nöjda med de insatser som hittills har gjorts av regeringen. Men jag kan garantera Bertil Danielsson att vi skall hålla regeringen varm med uppgifter från de lokala fackliga organisationerna och partiorganisationerna när det gäller utvecklingen, och vi skall hjälpa regeringen att bevaka utvecklingen i denna fråga för framtiden.

Anf. 37 BERTIL DANIELSSON (m):

Fru talman! Lena Öhrsvik återkommer envetet till mina motiv. Jag deklarerade för en stund sedan i debatten att ett av mina motiv, kanske det huvudsakliga, för att väcka interpellationen var att klarlägga regeringens resp. socialdemokratiska riksdagsledamöters inställning. Jag sade detta just med hänvisning till Mats Hellströms fråga till mig rörande vilken linje jag resp. mitt parti företrädde. Det var i det sammanhanget jag framhöll att det viktiga här är att få klarlagt vilken linje regeringen och socialdemokraterna företräder. Det trodde jag framgick ganska klart redan från början.

När det gäller de krav som socialdemokraterna i Kalmar län har ställt på

resp. regeringar och det uttalande som de gjort om att en regering inte kan vara värd namnet om den inte gör si eller så har uppenbarligen anspråken krympt ganska väsentligt de senaste månaderna. Nu är Lena Öhrsvik tills vidare nöjd med att regeringen tagit kontakt med Cementa.

Det är med viss förvåning jag noterar att anspråken så snabbt kan förändras. Men det finns väl motiv även för det.

Anf. 38 Statsrådet MATS HELLSTRÖM:

Fru talman! Bertil Danielsson har nu fått mycket klara besked såväl från regeringen – både om näringspolitiken i denna fråga från industriministern och om vår handelspolitik – som från de socialdemokratiska riksdagsledamöterna i hans hemlän. Det har alltså lämnats mycket klara besked här. Men Bertil Danielsson har inte på något sätt skingrat oklarheten om moderata samlingspartiets inställning.

Jag ställde frågan till honom, när han nu tar fram rent protektionistiska argument för att angripa regeringen, om han gör det mot sitt parti. Det kan han mycket väl göra, det är inte fråga om det, han har självfallet all rätt att här i kammaren gå emot sitt parti. Men då är det intressant att veta om det är moderata samlingspartiets ståndpunkt eller inte. På detta svarar Bertil Danielsson att han har samma filosofi om frihandel som hans parti har. Därmed har han ju punkterat trovärdigheten hos sitt partis frihandelspolitik. Det innebär att Staffan Burenstam Linder som partiets handelspolitiska företrädare här i kammaren för fram en frihandelsideologi, som är väl genomarbetad och sammanhängande och som är partiets ideologi. Men när det sedan bryts ned på det regionala planet upphör tydligen moderata samlingspartiets ideologi, och då tar man i stället fram protektionistiska argument samtidigt som man säger sig stå på partiets frihandelslinje. Jag bara konstaterar att det är på det sättet och kan begripa att det är så. Men det är viktigt att få klarlagt att det inte finns någon sammanhållen trovärdig frihandelslinje hos moderata samlingspartiet. Jag gör bara detta konstaterande.

Anf. 39 BERTIL DANIELSSON (m):

Fru talman! Även ett statsråd kan göra felaktiga konstateranden – det är helt klart. Det har väl inte framgått av något av mina uttalanden att jag förbehållslöst krävt att importen skall begränsas.

I det läge då interpellationen skrevs – det var nu ganska länge sedan, 52 dagar – fanns det starka misstankar om att det kunde föreligga dumping. Länsstyrelsen i Kalmar län har också i en skrivelse trott sig kunna konstatera att det var fråga om en dumpingimport och mot den bakgrunden begärt en begränsning. I det svar som i dag avlämnats har regeringen – och i botten för detta ligger kommerskollegii utredning – klarlagt att detta inte är dumping. Jag måste godta detta – jag har ingen möjlighet att ifrågasätta de sakuppgifter som det här är fråga om, även om jag, som jag tidigare sagt, är medveten om att det kan vara svårt att riktigt tränga bakom fasaderna i det här hänseendet.

Jag har mot denna bakgrund heller inte ifrågasatt regeringens handlande, utan bara konstaterat att det inte är så lätt att i regeringsställning förverkliga löften i valrörelsen.

Det finns ingen skillnad i grundinställning inom vårt parti när det gäller att slå vakt om frihandeln. Det finns heller inga belägg för att den här debatten skulle påvisa några sådana skillnader. Jag konstaterar att regeringen inte varit villig att begränsa importen. Därmed har en del av grunden för fortsatt drift i Degerhamn ryckts undan. Jag accepterar den ståndpunkten. Det hade självfallet varit bra, om man hade vidtagit åtgärder, men detta hade man då varit tvungen att väga mot de nackdelar ur andra synvinklar som det medfört.

Läget är som det är, och vi får väl förmoda att regeringen via kommerskollegium följer utvecklingen och eventuellt vidtar åtgärder om detta skulle få oproportionerligt stora volymer.

Anf. 40 BENGTT KRONBLAD (s):

Fru talman! Jag vill här gärna deklarerat att det mina partikolleger som var riksdagsmän före valet uttalade sig om när det gällde att rädda Cementa var en självklarhet. Jag förstår också Bertil Danielsson, med hänsyn till den debatt som vi förde på det lokala planet både i tidningar och i debatter på olika orter. Det kan ibland vara litet svårt att hänga med i moderata samlingspartiets sätt att diskutera – tydligen även för Bertil Danielsson – när man kommer till konkreta situationer i politiska frågor.

När det gäller "Rädda Cementa" konstaterade vi i den fackliga rörelsen att vi icke fick de kontakter och de möjligheter att agera vare sig fackligt eller på annat sätt som behövdes för att skapa en framtid för de anställda i Cementa. Det var detta som vi gick ut och krävde. Vi kan nu konstatera att den regering som vi fick efter valet 1982 gav oss den möjligheten. Jag vill bara erinra Bertil Danielsson om att i denna vecka sitter de fackliga organisationerna i direkta förhandlingar om ett förslag som innebär att man inte, så som skedde hela tiden tidigare, diskuterar ett nedläggande av Cementa. Vi hoppas också att vi får en konkret möjlighet att arbeta vidare med Cementa både år 1983 och framöver.

Anf. 41 LENA ÖHRSTVIK (s):

Fru talman! Helt kort. Vi har inte utlovat några importrestriktioner i valrörelsen. Det enda argument som Bertil Danielsson nu hade kvar var ju att det inte är så lätt att infria löfkena från valrörelsen. Men importfrågan har vi från socialdemokraternas sida inte tagit upp. Vi har hela tiden hållit fast vid kravet på ett ökat byggande och kontakt med företagsledningen. De frågorna har vi således tagit upp. Men vi har inte utlovat några importrestriktioner. Vi har sagt att vi avvaktar regeringens och kommerskollegiums utredningar när det gäller importfrågan.

Detta sagt som en liten upplysning till Bertil Danielsson.

Anf. 42 Statsrådet MATS HELLSTRÖM:

Fru talman! För klarhetens skull är det bra att vi i och med Bertil Danielssons senaste yttrande fick fastställt att han för sin del i dagsläget och med utgångspunkt i de informationer han fått inte ser importbegränsning som ett sätt att lösa de svåra sysselsättningsproblemen på södra Öland.

Anf. 43 BERTIL DANIELSSON (m):

Fru talman! Lena Öhrsvik gjorde ett uttalande här om löften eller inte löften i valrörelsen. Men om den regering som inte räddar Cementa inte är värd sitt namn och om tanken på importbegränsning avvisas, kan man fråga sig: Vad återstår då? Det vore mycket intressant att få reda på hur regeringen skall agera. Jag tror att det vore värdefullt även för Mats Hellström att veta vad hans kolleger i Kalmar kräver av regeringen för att denna skall vara värd sitt namn.

Anf. 44 LENA ÖHRSVIK (s):

Fru talman! Vad jag sagt i varje inlägg här är att vi har krävt ett ökat byggande samt att man skall ta kontakt med och våga diskutera med näringslivet om framtiden och om situationen just för de anställda i Degerhamn. Det är också precis vad som har skett. Jag tror att jag har sagt det fem gånger i dag. Bertil Danielsson måste lyssna.

Anf. 45 BERTIL DANIELSSON (m):

Fru talman! Inte heller i detta avseende har regeringens agerande gett anledning till några förhoppningar. Jag vill återigen peka på vad bostadsministern säger i budgetpropositionen, bil. 13:

”Förhoppningen är att nedgången av nybyggnadsverksamheten i bostadssektorn skall kunna begränsas under år 1983.” En nedgång blir det, trots att regeringen nu har suttit sedan oktober 1982.

Anf. 46 LENA ÖHRSVIK (s):

Fru talman! Återigen helt kort. Jag har också nämnt att det inte bara är fråga om nybyggnad av bostäder. Det handlar även om mycket annat. Det handlar om hela ombyggnadsverksamheten, om tidigareläggning av stora statliga investeringar, offentliga byggen, vägar, broar osv. Det är därvidlag som man har anledning att förvänta en ökad efterfrågan på cement.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Föredrogs och hänvisades

Motionerna

1982/83:1121–1126 till konstitutionsutskottet

1982/83:1127 yrkande 6 till arbetsmarknadsutskottet

i övrigt till konstitutionsutskottet

1982/83:1128–1147 till konstitutionsutskottet

1982/83:1148–1152 till finansutskottet

1982/83:1153 till arbetsmarknadsutskottet
1982/83:1154–1167 till finansutskottet
1982/83:1168 till skatteutskottet
1982/83:1169 till finansutskottet
1982/83:1170–1204 till skatteutskottet
1982/83:1205–1217 till justitieutskottet
1982/83:1218–1227 till lagutskottet
1982/83:1228–1237 till utrikesutskottet
1982/83:1238–1251 till försvarsutskottet
1982/83:1252–1285 till socialförsäkringsutskottet
1982/83:1286–1314 till socialutskottet
1982/83:1315–1349 till kulturutskottet
1982/83:1350–1395 till utbildningsutskottet
1982/83:1396–1438 till trafikutskottet
1982/83:1439–1471 till jordbruksutskottet
1982/83:1472–1506 till näringsutskottet
1982/83:1507–1545 till arbetsmarknadsutskottet
1982/83:1546–1576 till civilutskottet
1982/83:1577 till konstitutionsutskottet
1982/83:1578 till finansutskottet
1982/83:1579 till kulturutskottet
1982/83:1580 till näringsutskottet
1982/83:1581 till skatteutskottet
1982/83:1582 till arbetsmarknadsutskottet
1982/83:1583 till utbildningsutskottet
1982/83:1584 till trafikutskottet
1982/83:1585 yrkande 8 till kulturutskottet
i övrigt till näringsutskottet
1982/83:1586 till trafikutskottet
1982/83:1587 till arbetsmarknadsutskottet
1982/83:1588 till näringsutskottet
1982/83:1589 till finansutskottet
1982/83:1590 till lagutskottet
1982/83:1591 till skatteutskottet
1982/83:1592 till justitieutskottet
1982/83:1593 till konstitutionsutskottet
1982/83:1594 till arbetsmarknadsutskottet
1982/83:1595 till skatteutskottet
1982/83:1596 till jordbruksutskottet
1982/83:1597 till skatteutskottet
1982/83:1598 till arbetsmarknadsutskottet
1982/83:1599 till lagutskottet
1982/83:1600 till skatteutskottet
1982/83:1601 till utrikesutskottet
1982/83:1602 till näringsutskottet
1982/83:1603 till socialförsäkringsutskottet

1982/83:1604 till skatteutskottet
1982/83:1605 till justitieutskottet
1982/83:1606 till skatteutskottet
1982/83:1607 till lagutskottet
1982/83:1608 till näringsutskottet
1982/83:1609 till civilutskottet
1982/83:1610 yrkande 8 till utbildningsutskottet
i övrigt till arbetsmarknadsutskottet
1982/83:1611 till utbildningsutskottet
1982/83:1612 till kulturutskottet
1982/83:1613 till utbildningsutskottet
1982/83:1614 till socialutskottet
1982/83:1615 till näringsutskottet
1982/83:1616 till skatteutskottet
1982/83:1617 till lagutskottet
1982/83:1618 till kulturutskottet
1982/83:1619 till utbildningsutskottet
1982/83:1620 till civilutskottet
1982/83:1621 till arbetsmarknadsutskottet
1982/83:1622 till näringsutskottet
1982/83:1623 till jordbruksutskottet
1982/83:1624 till konstitutionsutskottet
1982/83:1625 till socialutskottet
1982/83:1626 till socialförsäkringsutskottet
1982/83:1627 till socialutskottet
1982/83:1628 till socialförsäkringsutskottet
1982/83:1629 till civilutskottet
1982/83:1630 till konstitutionsutskottet
1982/83:1631 till kulturutskottet
1982/83:1632 till civilutskottet
1982/83:1633 till finansutskottet
1982/83:1634 till kulturutskottet
1982/83:1635 till utbildningsutskottet
1982/83:1636 till arbetsmarknadsutskottet
1982/83:1637 till konstitutionsutskottet
1982/83:1638 till utbildningsutskottet
1982/83:1639 till skatteutskottet
1982/83:1640 till socialutskottet
1982/83:1641 till justitieutskottet
1982/83:1642 till utbildningsutskottet
1982/83:1643 till arbetsmarknadsutskottet
1982/83:1644 till skatteutskottet
1982/83:1645 till finansutskottet
1982/83:1646 till lagutskottet
1982/83:1647 till finansutskottet
1982/83:1648 till skatteutskottet

Nr 69

Måndagen den
31 januari 1983

1982/83:1649 till socialförsäkringsutskottet
1982/83:1650 till socialutskottet
1982/83:1651 till arbetsmarknadsutskottet
1982/83:1652 till civilutskottet
1982/83:1653 till utbildningsutskottet
1982/83:1654 till jordbruksutskottet
1982/83:1655 till trafikutskottet
1982/83:1656 till skatteutskottet
1982/83:1657 till jordbruksutskottet
1982/83:1658 till näringsutskottet
1982/83:1659 till konstitutionsutskottet
1982/83:1660 till näringsutskottet
1982/83:1661 till civilutskottet
1982/83:1662 till näringsutskottet
1982/83:1663 till utbildningsutskottet
1982/83:1664 till trafikutskottet
1982/83:1665 till arbetsmarknadsutskottet
1982/83:1666 till justitieutskottet
1982/83:1667 till socialutskottet
1982/83:1668 till näringsutskottet
1982/83:1669 till konstitutionsutskottet
1982/83:1670 till finansutskottet
1982/83:1671 till försvarsutskottet
1982/83:1672 till socialförsäkringsutskottet
1982/83:1673 till kulturutskottet
1982/83:1674 till utbildningsutskottet
1982/83:1675 till näringsutskottet
1982/83:1676 till arbetsmarknadsutskottet
1982/83:1677–1695 till konstitutionsutskottet
1982/83:1696–1712 till finansutskottet
1982/83:1713–1741 till skatteutskottet
1982/83:1742–1757 till justitieutskottet
1982/83:1758–1770 till lagutskottet
1982/83:1771–1788 till utrikesutskottet
1982/83:1789–1798 till försvarsutskottet
1982/83:1799–1818 till socialförsäkringsutskottet
1982/83:1819–1841 till socialutskottet
1982/83:1842–1864 till kulturutskottet
1982/83:1865 till socialutskottet
1982/83:1866 till skatteutskottet
1982/83:1867–1920 till utbildningsutskottet
1982/83:1921–1927 till trafikutskottet
1982/83:1928 yrkande 17 till finansutskottet
i övrigt till trafikutskottet
1982/83:1929–1976 till trafikutskottet
1982/83:1977–2003 till jordbruksutskottet

1982/83:2004–2045 till näringsutskottet
1982/83:2046–2089 till arbetsmarknadsutskottet
1982/83:2090–2106 till civilutskottet
1982/83:2107 till finansutskottet
1982/83:2108 till skatteutskottet
1982/83:2109 till lagutskottet
1982/83:2110 och 2111 till socialutskottet
1982/83:2112 till justitieutskottet
1982/83:2113 till socialförsäkringsutskottet
1982/83:2114 till jordbruksutskottet
1982/83:2115 och 2116 till skatteutskottet
1982/83:2117 till socialförsäkringsutskottet
1982/83:2118 till trafikutskottet
1982/83:2119 till utbildningsutskottet
1982/83:2120 till arbetsmarknadsutskottet
1982/83:2121 till trafikutskottet
1982/83:2122 till skatteutskottet
1982/83:2123 till utbildningsutskottet
1982/83:2124 till kulturutskottet
1982/83:2125 och 2126 till arbetsmarknadsutskottet
1982/83:2127 till näringsutskottet
1982/83:2128 till trafikutskottet
1982/83:2129 till näringsutskottet
1982/83:2130 till utbildningsutskottet
1982/83:2131 till arbetsmarknadsutskottet
1982/83:2132 till näringsutskottet
1982/83:2133 till finansutskottet
1982/83:2134 till skatteutskottet
1982/83:2135 till socialförsäkringsutskottet
1982/83:2136 till utrikesutskottet
1982/83:2137 till utbildningsutskottet
1982/83:2138 till arbetsmarknadsutskottet
1982/83:2139 till civilutskottet
1982/83:2140 till finansutskottet
1982/83:2141 till skatteutskottet
1982/83:2142 till socialförsäkringsutskottet
1982/83:2143 till socialutskottet
1982/83:2144 till näringsutskottet
1982/83:2145 till arbetsmarknadsutskottet
1982/83:2146 till civilutskottet
1982/83:2147 till arbetsmarknadsutskottet
1982/83:2148 till trafikutskottet
1982/83:2149 till näringsutskottet
1982/83:2150 till arbetsmarknadsutskottet
1982/83:2151 till kulturutskottet
1982/83:2152 till utbildningsutskottet

1982/83:2153 till civilutskottet
1982/83:2154 till arbetsmarknadsutskottet
1982/83:2155 till utbildningsutskottet
1982/83:2156 till jordbruksutskottet
1982/83:2157 till arbetsmarknadsutskottet
1982/83:2158 till justitieutskottet
1982/83:2159 till lagutskottet
1982/83:2160 till trafikutskottet
1982/83:2161 till skatteutskottet
1982/83:2162 till justitieutskottet
1982/83:2163 till skatteutskottet
1982/83:2164 och 2165 till utbildningsutskottet
1982/83:2166 till näringsutskottet
1982/83:2167 till utrikesutskottet
1982/83:2168 och 2169 till näringsutskottet
1982/83:2170 till finansutskottet
1982/83:2171 till jordbruksutskottet
1982/83:2172 till trafikutskottet
1982/83:2173 till skatteutskottet
1982/83:2174 och 2175 till utbildningsutskottet
1982/83:2176 till socialförsäkringsutskottet
1982/83:2177 till kulturutskottet
1982/83:2178 till finansutskottet
1982/83:2179 till utbildningsutskottet
1982/83:2180 till näringsutskottet
1982/83:2181 till trafikutskottet
1982/83:2182 till arbetsmarknadsutskottet
1982/83:2183 till civilutskottet
1982/83:2184 till lagutskottet
1982/83:2185 till trafikutskottet
1982/83:2186 till kulturutskottet
1982/83:2187 och 2188 till näringsutskottet
1982/83:2189 till utbildningsutskottet
1982/83:2190 till trafikutskottet
1982/83:2191 till utbildningsutskottet
1982/83:2192 till näringsutskottet
1982/83:2193 och 2194 till arbetsmarknadsutskottet
1982/83:2195 till trafikutskottet
1982/83:2196 till justitieutskottet
1982/83:2197 till socialförsäkringsutskottet
1982/83:2198 och 2199 till socialutskottet
1982/83:2200 till kulturutskottet
1982/83:2201 till trafikutskottet
1982/83:2202 till näringsutskottet
1982/83:2203 till civilutskottet
1982/83:2204 till utbildningsutskottet

12 § Anmäldes och bordlades

Propositionerna

1982/83:81 Dubbelbeskattningsavtal mellan Sverige och Italien

1982/83:86 Ändring i utsökningsbalken

13 § Anmäldes och bordlades

Redogörelse

1982/83:14 Fullmäktiges i riksbanken förvaltningsberättelse för år 1982

14 § Meddelande om interpellationer

Meddelades att följande interpellationer framställdes

den 26 januari

1982/83:60 av *Pär Granstedt* (c) till statsrådet Bengt Göransson om statsbidraget till fristående skolor:

Riksdagen beslutade den 8 december 1982 om ett system för statsbidrag till vissa fristående skolor. Riksdagsbeslutet innebär bl. a. "att de nya reglerna i fråga om statsbidrag till fristående skolor skall träda i kraft den 1 juli 1983". Detta riksdagsbeslut har självfallet uppfattats så att bidrag skulle utgå fr. o. m. höstterminen 1983. Uppenbarligen uppfattades beslutet också så av såväl det statsråd som lade fram förslaget till riksdagen som de riksdagsledamöter som deltog i beslutet.

Mot denna bakgrund är det med stor förvåning man tar del av följande formulering i budgetpropositionens bil. 10, där statsrådet Göransson anför:

"Ställningstagande --- om bidrag enligt det nya systemet skall göras av regeringen och förutsätter enligt min mening ingående överväganden. SÖ skall yttra sig inför regeringens beslut och därigenom tillhandahålla underlag för detta. Beslut om att en skola skall ges rätt till statsbidrag bör fattas i god tid innan den tid, för vilken bidrag skall lämnas, börjar löpa. Mot den bakgrunden räknar jag f. n. inte med bidrag till någon ytterligare skola redan fr. o. m. budgetåret 1983/84."

Det regeringen här anför har uppenbarligen inget stöd i riksdagsbeslutet. Riksdagen fattade sitt beslut nio månader före starten av höstterminen 1983. Fortfarande återstår sju månader. Ansökningar från flertalet av de skolor som kan vara aktuella för statsbidrag finns enligt uppgift inlämnade sedan årsskiftet. Även med en omsorgsfull prövning förefaller det orimligt att det inte skulle vara möjligt att få till stånd regeringsbeslut i sådan tid att bidrag kan utgå redan från höstterminen 1983. Även om det finns anledning att dela statsrådets uppfattning, att det är önskvärt att beslutet kan fattas i så god tid före terminstarten som möjligt, så är självfallet ett bidragsbeslut med kort

Nr 69

Måndagen den
31 januari 1983

*Meddelande om
interpellationer*

Måndagen den
31 januari 1983

*Meddelande om
interpellationer*

varsel att föredra sett ur berörda skolors synpunkt än inget bidragsbeslut alls.

Det är viktigt att påpeka att det bidrag som riksdagen beslutade om inte innebär någon merkostnad för staten jämfört med om eleverna skulle ha gått i grundskolan. Tvärtom finns det anledning att räkna med att om de aktuella fristående skolorna av finansiella skäl tvingas upphöra med sin verksamhet, skulle det leda till statsbidragskrav från kommunerna som vida överstiger det aktuella bidraget till fristående skolor. Det är således svårt att motivera en förhållning av reformen ens av budgetskäl.

För de fristående skolor som reformen är avsedd att stödja är det nödvändigt med snabba åtgärder. Trots det överlevnadsbidrag som utgick 1981/82 gick Waldorfskolorna med betydande underskott. Utan stora ekonomiska uppoffringar från lärare och föräldrar skulle det vara omöjligt att driva verksamheten vidare. Gjorda beräkningar visar att Waldorflärlärarlönerna ligger på 50-75 % av vad vederbörande skulle få i grundskolan vid motsvarande tjänstgöring. Det statliga överlevnadsbidrag på 800 000 kr, som föreslås i budgetpropositionen innebär dessutom en minskning av det statliga stödet i reala termer räknat, eftersom ingen uppräknning med hänsyn till priser och lönestegringar är förutsedd.

Med hänsyn till vad jag här anfört är det mycket angeläget att riksdagsbeslutet om statsbidrag till vissa fristående skolor genomförs på avsett sätt. Det bör vara fullt möjligt att under våren klara av det prövningsförfarande som är nödvändigt. Avgörande här är uppenbarligen regeringens politiska vilja.

Jag hemställer därför att få ställa följande fråga till statsrådet Göransson:

Är statsrådet beredd att aktivt verka för att prövningsförfarandet när det gäller statsbidraget till fristående skolor genomförs så att bidrag kan utgå fr. o. m. höstterminen 1983?

den 27 januari

1982/83:61 av *Hans Göran Franck* (s) till justitieministern om översyn av vissa regler om frihetsberövande:

Varje år anhålls ungefär 25 000 personer. Av dem blir endast ca en fjärdedel häktade. Ca 40 % av samtliga anhållna åtalas inte. Av de häktade blir ungefär tre fjärdedelar dömda till frihetsberövande påföljd men av de anhållna som inte häktats bara ungefär en sjättedel. Närmare 10 % anhålls utan att formella häktningsskäl föreligger.

Av det anförda framgår att alltför låg grad av misstanke godtas för ett anhållande. Häktning synes också ske i en större utsträckning än vad som är erforderligt för en effektiv brottsbekämpning. Självfallet är det ofrånkomligt att tillgripa häktning vid risk för fortsatt brottslighet, men det sker i alltför stor omfattning och bör begränsas till de fall där det från samhällsskyddets synpunkt är nödvändigt att ingripa med frihetsberövande. De lagliga

förutsättningarna för tillämpning av denna häktningsgrund bör därför skärpas. Även då det gäller andra särskilda häktningsgrunder, flykt- och kollusionsfara (den misstänkte undanröjer bevis eller försvårar på annat sätt utredningen) torde häktning kunna i ökad utsträckning ersättas av anmälningsskyldighet, reseförbud och/eller långtgående kontroll i form av tillsyn.

I många fall bör det vara möjligt att ersätta häktning med kontraktsboende i öppna men kontrollerade former, liknande "bail hostels" i England.

Möjligheterna att anhålla utan att fulla häktningsskäl föreligger leder till icke önskvärda frihetsberövanden.

Ungdomar under 18 år bör få anhållas och häktas bara i rena nödfall. På sikt bör häktning också i sådana fall ersättas med andra former av omhändertagande eller övervakning.

I socialdemokraternas kriminalpolitiska handlingsprogram från januari 1981 framfördes krav om att anhållande och häktning skulle tillämpas restriktivt och i huvudsak reserveras för grövre brottslighet och att risken för fortsatt brottslig verksamhet som grund för häktning skulle få användas bara i trängande fall. Denna häktningsgrund bör därför enligt programmet användas restriktivt och förutsättningarna för dess tillämpning skärpas.

I skriften Mänskliga rättigheter ifrågasätter rättschefen Hans Danelius om de svenska reglerna beträffande anhållande och häktning är tillräckligt strama för att motsvara internationella konventionskrav på ofördröjligen inställelse inför domstol (s. 74 och 75).

Häktningsutredningen (SOU 1977:50) föreslog vissa skärpningar av reglerna om häktning m. m. Detta förslag liksom en rad andra förslag från häktningsutredningen som till vissa delar alltjämt är värda att beaktas, har inte lett till någon ny lagstiftning, med undantag för begränsade förändringar som genomfördes hösten 1981. Den viktigaste förändringen var att reseförbud får användas som alternativ till häktning och anhållande inte bara vid flykttfara utan även vid fara för undanröjande av bevis och risk för fortsatt brottslig verksamhet. Anmälningsskyldighet infördes som självständigt tvångsmedel. Dessa lagändringar torde ha fått en förhållandevis begränsad effekt.

Det är sålunda angeläget att det görs en ny genomgripande översyn av gällande bestämmelser. Genomförda och förestående förändringar i påföljdssystemet med vissa begränsningar i tillämpningen av fängelsestraffet och behovet av nya alternativa påföljder till detta är ytterligare skäl för en reform på området.

Situationen vid många av våra häkten, särskilt i storstadsregionerna, är oroväckande. Överbelastningen drabbar inte bara de frihetsberövade utan också personalen. I atskilliga fall används lokaler som inte är godtagbara med hänsyn till de föreskrifter som finns i förordningen om behandlingen av häktade och anhållna m. fl. De föreskrifter som finns beträffande rätt till besök, behandling vid sjukdom, narkomani, alkoholism eller jämförbara problem, möjligheter till arbete eller annan därmed jämförlig sysselsättning, samsittning med annan intagen, möjligheter till förströelse i skälig omfattning m. m. kan i många fall inte tillgodoses på grund av bristfälliga lokaler.

Måndagen den
31 januari 1983

*Meddelande om
frågor*

för små resurser och överbelastning.

Arbetsförhållandena för personalen är många gånger mycket påfrestande och har lett till svårartade konflikter. Bl. a. har från de fackliga organisationerna för personalen vid Kronobergshäktet i Stockholm framförts mycket allvarlig kritik mot de förhållanden som råder där.

Jag vill mot denna bakgrund ställa följande frågor till justitieministern:

1. Är regeringen beredd att göra en översyn av reglerna om gripande, anhållande och häktning för att begränsa möjligheterna därtill?

2. Vilka åtgärder avser regeringen vidta för att förbättra förhållandena vid arrestlokaler och häkten såväl för intagna som för personal?

15 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 26 januari

1982/83:236 av *Göran Persson* (s) till utbildningsministern om de lärarlösa lektionerna i gymnasieskolan:

Enligt uppgifter i massmedia pågår inom regeringskansliet ett arbete som syftar till att komma bort från de s. k. lärarlösa lektionerna i gymnasieskolan.

Mot denna bakgrund vill jag fråga statsrådet vad detta arbete innebär och vid vilken tidpunkt man kan förvänta sig ett resultat.

1982/83:237 av *Lars Hjertén* (m) till utbildningsministern om kommunala kurser för utbildning av tekniker och kvalificerade yrkesarbetare:

Betydelsen av en god utbildning kan inte överskattas. Inte minst viktigt är det att utbilda tekniker och kvalificerade yrkesarbetare. Även i tider av arbetslöshet rader det brist på välutbildade yrkesarbetare.

I budgetpropositionen, bil. 10, framgår bl. a. att regeringen vill öka intagningen till de högre specialkurserna. Hur ser statsrådet på kommunernas ansökan att få inrätta sådana kurser fr. o. m. läsåret 1983/84?

den 27 januari

1982/83:238 av *John Andersson* (vpk) till jordbruksministern om skyldigheten att registrera kemiska medel:

Potatis som skall bli chips eller pommes frites måste lagras varmare, och då blir groddarna plötsligt ett problem. För att lösa detta problem importerar ett kemiskt medel från USA. Det medlet ville man ha registrerat hos produktkontrollnämnden, men där ansåg man att medlets långtidsverkan var för dåligt undersökt.

Ett sådant konstaterande borde ha medfört ett förbud, men i stället blev det dispens för användning under hela 1983. Dessutom får preparatet sprutas direkt på matpotatis som säljs mellan 15 april och 15 juli nästa år.

Med hänvisning till det anförda vill jag ställa följande fråga till jordbruksministern:

Avser jordbruksministern att vidta några åtgärder angående dispens från skyldighet att registrera kemiska medel?

1982/83:239 av *John Andersson* (vpk) till jordbruksministern om skydd för urskogar:

Det planeras avverkning av en del av de fjällnära skogarna. Parallellt med detta pågår en urskogsinventering av naturvårdsverket som i högsta grad berör dessa fjällnära skogar. Att inte denna inventering inväntas så att en helhetssyn erhålls, har orsakat starka protester från naturvårdshåll. Ett område som berörs av detta, och som blivit mycket omtvistat, finns i Västerbotten. Detta område har av länets länsstyrelse blivit klassat som ett av de mest skyddsvärda urskogsområdena i Sverige. Nu har samma länsstyrelse inget att erinra mot avverkning i detta område. Det är tvivelaktigt om ett sådant förfaringssätt står i överensstämmelse med de intentioner som regering och riksdag uttalat om hänsyn till naturvårdsintressena.

Med hänvisning till det anförda vill jag ställa följande fråga till jordbruksministern:

Avser jordbruksministern att vidta några åtgärder i anledning av det inträffade?

1982/83:240 av *Maj-Lis Lööv* (s) till socialministern om remissbehandlingen av förslag om stöd och hjälp åt misshandlade kvinnor:

Den interdepartementala arbetsgruppen för stöd och hjälp åt misshandlade kvinnor väntas inom kort lägga fram sin rapport med förslag till åtgärder.

Hur avser socialministern handlägga rapporten?

Kommer kvinnoorganisationerna att få tillfälle att yttra sig över arbetsgruppens slutsatser innan de leder till åtgärder från regeringen?

den 28 januari

1982/83:241 av *Nils Åsling* (c) till finansministern om planerad introduktion av PKbanken på börsen, m. m.:

Av uttalanden i pressen har framgått att regeringen planerar en börsintroduktion av den statliga affärsbanken PKbanken. Jag vill med anledning därav fråga finansministern:

När kan en introduktion av PKbankens aktier på Stockholmsbörsen ske?

Nr 69

Måndagen den
31 januari 1983

Meddelande om
frågor

Planeras ytterligare utförsäljningar eller börsintroduktioner av statliga företag?

den 31 januari

1982/83:242 av *Jörgen Ullenhag* (fp) till utbildningsministern om anslaget för Utbildning för administrativa, ekonomiska och sociala yrken vid universitetet i Stockholm:

Enligt bil. 10 till budgetpropositionen skall anslaget för Utbildning för administrativa, ekonomiska och sociala yrken vid universitetet i Stockholm öka med 1 026 000 kr.

Den 26 januari 1983 meddelade utbildningsdepartementet utan förklaring Stockholms universitet att det på denna punkt står fel i budgetpropositionen. Ökningen på 1 026 000 kr. skall i stället vara en minskning med 37 000 kr.

Mot denna bakgrund vill jag till utbildningsministern ställa följande frågor:

Varför har inte någon förklaring till ändringen av AFS-anslaget givits till Stockholms universitet?

Vad är anledningen till ändringen?

Varför har inte riksdagen fått något meddelande om ändringen?

16 § Kammaren åtskildes kl. 12.59.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

Solveig Gemert